

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Refah Faciası

Rahmi Akbaş

Refah Faciası

Rahmi Akbaş

Rahmi Akbaş
Refah Faciası

Genel Yayın Yönetmeni: Aydın Şimşek
Editör: Dorlion Editör Atölyesi

Kapak Görsel: *Faciadan hayatta kalanların fotoğrafı
Kapak Tasarım & Sayfa Düzeni: Dorlion Tasarım Atölyesi
1.Baskı: Ağustos 2020

Sertifika No: 33967
ISBN: 978-605-249-969-6

© Dorlion Yayınları | Ağustos 2020
© Rahmi Akbaş | Ağustos 2020

Merkez Adres: İstiklal Mah. Yeşiltepe Sok. 24/ A Eskişehir

Şube Adres: Kültür Mahallesi, Liderler İş Merkezi,
Kızılırmak C.d. D:No: 63/9 06420 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 433 03 78 • **Gsm:** (0555) 037 73 19 • (0530) 307 10 93

İç Baskı & Cilt: Bil Ofset Basım Yayın Matbaa Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tesviyeci Caddesi No:7/5 İskitler- Ankara

Tel: 0312 433 03 78
Sertifika No: 46767

© Bu kitabın yayın hakkı Dorlion Yayınları'na aittir.
Dorlion Yayınları™ bir **İnsancıl Sahaf** tescilli markasıdır.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir
şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

web: www.dorlionyayinlari.com
e-posta: dorlionyayinlari@gmail.com

KİTAP İSTEME ADRESİ:

INSANCIL

Sipariş Hattı: 0530 307 10 93 - 0530 643 30 84

web: www.insancilkitap.com • **e-mail:** depo@insancilsahaf.com

BİRİNCİ BÖLÜM

ADANA KARATAŞ FENER BURNU

Yıl 1942, Haziran'ın 23. Günü akşamüzeri, Adana Karataş'ta bulunan Fener Burnu mevkiî üzerindeki deniz feneri ışık saçmaya başladı. Işık döndükçe fenerin dibinde çember oluşturmuş olarak oturan 30 erkek, hiç konuşmadan bekliyorlardı. Hüzünlü havayı, bölgenin yaz-kış esen rüzgârı bile dağıtmaya yetmiyordu. Rüzgâr o kadar şiddetli esiyordu ki Adana için yaz sayılacak bir mevsimde bile dokunduğu yeri üşütüyordu. Fenere çarpan rüzgâr ısıkl çalar-ken, direkte asılı Türk Bayrağı, dalgalanarak fenere eşlik ediyordu. Bu hareket burada bir yaşamın olduğunun habercisiydi. Kayalığın alt tarafına vuran deniz dalgaları kara ile bir savaşa girişmiş, onu parça, parça içine almak için mücadele ediyordu.

30 kişi sessizce denize bakıyorlardı. İçlerinde genç yaşta olanlar olduğu gibi, olgunluk döneminin en güzel günlerini yaşayanlar da vardı. Fenercinin hanımı, yılların verdiği etkiyle kırışan yüzünden aşağı doğru süzülen yaşları beyaz bir mendille sildi. Fakat gözyaşları o kadar fazlaydı ki, tekrar o yaşlar yanağına kadar gelmişti. "O gece Allah'ım, o geceyi bu ümmeti Muhammed'e bir daha yaşatma" diye iç geçirdi. Bu arada, omzuna dokunan bir el ile irkildi. Döndü, eşinin ay ışığının vurduğu yüzüyle karşılaştı. Yaşlı adam, elini ağzına götürüp "Sus" işareti yaparak, kadını sessizce içeri çekti ve kapıyı kapattı.

Saat 22.00 olmasına rağmen, hala rüzgârın sesinden başka ses duyulmuyordu. Deniz İkmal Yüzbaşı Nevzat, bir asker çevikliği ile ayağa kalktı, birkaç adım attıktan sonra, kayalığın ucuna kadar geldi; denize baktı, ay ışığı denizde yakamoz oluşturuyor, fakat çok uzakları görmesine yetmiyordu. Nevzat birden avazı çıktığı kadar bağırdı;

- Komutanımmmm.

Ses yankı yapacakken, rüzgâr sesi kesmiş, ses rüzgârla sarmaş dolaş olmuştu. Nevzat tekrar bağırdı.

- Arkadaşlarım, neredesiniz?

Yine karşıdan bir cevap gelmemişti. Nevzat yine duyabilmek umuduyla ellerini kulaklarının arkasına götürüp, kulaklarını açmıştı. Deniz Yüzbaşı Muhittin hariç, diğerleri başlarını öne eğmiş, bekliyorlardı. Muhittin;

- Nevzat! Gel artık otur.

Çarkçıbaşı Nazmi, Muhittin Yüzbaşıya elindeki sigarayı göstererek,

- Komutanım, müsaade edersen birer sigara içsek?

Muhittin, ses vermeden elini uzatarak izin verdiğini belirtti. Nevzat ise uçurumun kenarına oturmuş denize bakmaya devam ediyordu. Şimdi fenerin ışığının terste kaldığı anlarda çekilen sigara ateşi, birçok ateş böceğinin ayın yaptığı izlenimini veriyordu.

Saat 23.00'da, Muhittin Yüzbaşı ayağa kalktı; sağına Nevzat Yüzbaşı, soluna Kamran ve Sabahattin Yüzbaşılar dikildi. Nevzat Yüzbaşının yanında ise Havacı Yüzbaşı Reşat duruyordu. Onun yanında Fadil Üsteğmen. İkinci sırada ise Gedikliler, erler ve gemi personeli sıralanmıştı.

Muhittin Yüzbaşı saatine baktı, silahını çıkarttı, bir el ateş etti. Abdurrahim sanki gerilmiş bir yayın boşanışı gibi yatağından fırladı, o da güneye dönerek selama durdu. Adana'da ise 30 adam hazırola geçmiş, denize dönük yüzleri, elleri alınlarında denizi selamlıyorlar, bir yandan da gözlerinden yaşlar akıyordu. Rüzgârın sertliği mi, yoksa kaybedilenlerin acısı mı tam olarak bilinmese de bu adamlar ağlıyordu.

MANYAS / BALIKESİR

Abdurrahim hızla kalktığı yatağına tekrar yığıldı. Gözlerini kapattı, tekrar açtığında, gözleri yattığı odanın tavanına takıldı. Tahtalar arasından sızan çamur sıvalar, aşağı doğru akmış, mecali kalmayınca da donup kalmıştı. Tavana destek olan mertekler ve tahtalar odanın üstünde uzanıp gidiyordu. Yatak sazlardan yapılmış sert ama sağlıklı duruyordu.

Beyaz çarşıfta elini gezdirdi, yatağa sıkı sıkıya tutundu. Sanki yatak bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Kafasını sağa çevirdiğinde dört tahtadan tutturulmuş oda kapısı gözüne ilişti. Onun hemen solunda ise derme çatma tahtadan bir raf tavana monte edilmişti. Camın önündeki tahta kanepeler ve üzerindeki ot yatak ve yastıklar fakir ama temiz bir evi işaret ediyordu.

Ev, Manyas'ın Cumhuriyet Köyündeydi. Köydeki diğer evler gibi o da toprak kerpiçten ve tahtadan yapılmış iki katlı bir evdi. Alt katta mutfak ve kiler, üst katta ise iki oda vardı. Abdurrahim anasının yazın bu evi nasıl çamur kararak sıvadığını, dökülen yerleri nasıl onardığını düşündü; anası aklına gelmişti. "Ana" diye seslendi; fakat ses çıkmadı. Bir daha seslendi "Ana" bu kez aşağıdan bir ses duyuldu: "Geldim oğul, geldim." Tahta merdiven basamakları gıcırdayıyor, yukarı doğru biri koşuyordu. Kapı, gıcırdayarak açıldı. Orta yaşta bir kadın elinde bir tepsi ile içeri girdi. Çorba kâsesini Abdurrahim'in başucuna bırakarak, ayaklarını okşarken;

- Nasılsın oğul? Ayakların buz gibi olmuş;

Abdurrahim biraz yutkunduk, cılız bir sesle;

- Tekrar denize dönmekten korkuyorum ana;

Yatağındasın evladım merak etme, bak artık evindesin;

- Dayanamıyorum ana, dayanacak gücüm kalmadı;

- O nasıl söz oğul, sen ki ne badireler atlatarak anana geldin. Ne demek dayanamıyorum.

- Ben yoruldum, bittim.

- Hadi bak çorbanı iç, nasıl kendine geleceksin?

Abdurrahim hafifçe tebessüm etti ve yüzünü duvara doğru döndü. Beyaz badanalı duvar bir anda deniz olmuş, Abdurrahim ise denizin ortasında bir ambar kapağında oturuyordu.

TÜRKİYE'NİN İNGİLTERE BÜYÜKELÇİLİĞİ

1941 yılının Mayıs ayında Londra'daki Türk Büyükelçiliği, çok hareketli bir gün yaşıyordu. Sabahтан beri ciddi güvenlik tedbirleri alınmış, elçiliğin bulunduğu sokakta kuş uçurtulmuyordu. Beyaz binanın ikinci katındaki büyük salondaki ışıkların tümü yanıyor-du. Londra'da o günlerde karartma olduğu düşünöldüğünde, bu durum bir hayli dikkat çekiciydi.

Büyük salonun balkon kapısı açıldığında, ışık dışarı daha fazla yansımişti. İyi giyimli iki adam ellerinde sigaralarla dışarı çıktılar. Sokakta loş bir aydınlık hâkimdi. Uzaktan bir adam, paltosunun yakalarını kaldırmış elçiliğe doğru yürüyordu. Elçiliğe yaklaştığında kapı önünde bekleyen polislerden biri elini beline götürdü ve karşıdan yaklaşan adamı süzmeye başladı. Adam yaklaştığında elleri cebinde, başındaki fotrden yüzü pek seçilemiyordu. Balkona çıkan iki kişi de adamı gözleri ile takip ediyordu. Adam geldiği gibi elçiliğe bakmadan geçti gitti.

Balkonda bekleyen adamlar, İngiltere'nin Türk Büyükelçisi Tevfik Rüştü Aras ve Orgeneral Kazım Orbay'dı. Aras, elindeki sigarayı içine iyice çekti, dumanın çıkmasına fırsat vermeden konuşmaya başladı.

- Paşam, bu akşam için mi düşünüyorsunuz?

Sayın Aras! Gelen adam dünyanın sayılı siyasetçilerinden, hem de bir İngiliz ve bunun adı da Churchill ise çok düşünmek gerekir.

Balkondaki ayaklı kül tablasına bakıldığında burada sık sık sigara içildiği görülüyordu. Aras, sigarasını söndürürken karşıdan bir aracın ışıklarını fark etti. Paşaya dönerek;

- Paşam, misafirimiz geliyor, dedi.

Paşa da o yöne bakmıştı, bu saatte ve savaş ortamında bu sokakta başka aracın geçmesi pek düşünölmediğinden misafirin

geldiği bir gerçektir. Araç yavaşça elçilik kapısı önünde durdu. Polislerden biri yine tetikte iken diğeri aracın arka kapısını açtı. Önce kalın siyah eldivenli bir el, polisin elini yakalayarak biraz asıldı. Sonra araçtan bir fötr ve ardından da Churchill'in yüzü görüldü. İngiltere'de bahar yaşanmasına rağmen özellikle akşamüzeri hava iyice soğuyordu. Churchill, kalın bir palto giymiş, ayağında rugan ayakkabıları ve paltonun altından görünen İngiliz kumaşından yapılmış pantolonu ile çok şık duruyordu. Aracın diğer tarafından inen İngiliz yetkili, Başbakanın yanına gelerek dikildi. Bu arada, Tefik Bey'de kapıya kadar gelmişti.

Tefik Bey elini uzatırken İngilizce olarak,

- Hoş geldiniz Sayın Başbakan, bizleri mutlu ettiniz, dedi.

Churchill, ellerini kaplayan siyah deri eldivenleri çıkarttı ve Tefik Bey'in elini sıktı. O da İngilizce olarak;

-Hoş bulduk Sayın Büyükelçi. Biz de nazik davetinize çok teşekkür ederiz, dedi.

Önde, Churchill ve Tefik Bey olduğu halde, elçiliğin merdivenlerini çıkmaya başladılar. İkinci katın merdivenleri İngiliz Başbakanını yormuş, kesik kesik soluyordu. İkinci kata çıktığında derin bir nefes aldı ve gösterilen yöne doğru yöneldi. Büyük salona girdiklerinde Kazım Paşa onları ayakta bekliyordu. Birkaç adım atarak Başbakanı karşıladı ve elini sıkarak Türkçe olarak "Hoş geldiniz" dedi.

Ayakta hal hatır soruluyor, derin mevzulara girilmiyordu. Büyük yemek masası hazırlanmış, servis için emir bekleniyordu. Tefik Bey, Churchill'e hitaben;

-Sayın Başbakan, isterseniz masaya geçebiliriz.

Churchill, masanın başında sağında Kazım Paşa, solunda ise Tefik Bey oturuyordu. İngiliz yetkili Tefik Bey'in yanında, tercüman Nutku Bey ise Kazım Paşa'nın yanındaydı. Çorbalar içilmiş, konuşulan konu şu anda dünyanın durumu ve savaş ortamıydı.

Churchill, ağırlıklı olarak, İngilizlerin savaş gücünden ve dünyayı kurtaracak ana aktörün kendileri olduğundan bahsediyordu. Türkiye ise hiç gündeme getirilmiyordu. Ağırlıklı olarak Türk yemeklerinin ikram edildiği yemek bitmiş, salonun başında bulunan büyük kırmızı kadifeden ve Türk motifleri ile işlenmiş koltuklara geçilmişti.

Tevfik Bey artık ana konuya girilmesi ve konuşmayı başlatması görevinin kendisinde olduğunu hissetti.

- Sayın başbakan, bu savaş ortamında davetimizi kabul ettiğiniz için tekrar çok teşekkür ederiz.

Churchill oturduğu koltuktan hafif doğruldu, önündeki kül tablasına purosunu bıraktı, önemli bir konuşma için gerekli her tür hareketi yaptıktan sonra;

- Sayın Aras, biz Türkiye'nin hangi teklifine hayır dedik ki?

- Çok teşekkür ederim ekselansları, Kazım Paşamız da malum bu toplantı için Türkiye'den geldiler.

Churchill, hafif paşaya dönerek,

- Sayın Orbay'ı tabi ki çok iyi tanıyoruz; her ne kadar ilk defa karşılaşıyorsak da adını çok duyduk. Sayın generalin bize iyi haberler getirdiğini de umuyoruz. Biz nasıl her zaman sizin yanınızda olduk ise bu günlerde de sizin bizim yanımızda olacağınızı tahmin ediyoruz.

Kazım Paşa, konuya direk girildiğini görünce, aynı şekilde konuya girdi.

- Sayın Başbakan, sizin ekibinizle yaptığımız görüşmelerde de bahsettiğimiz üzere, bizim şu anda tarafsız olmamız gerekmektedir. Bizim ordumuz ancak kendini koruyacak niteliktedir. Biz hala katırlarla top taşıyoruz. Size defalarca ilettiğimiz üzere, bize yapacağınız askeri yardımları beklemekteyiz. Ancak son dönemde görüyoruz ki bırakın yardımı, parasını ödediğimiz askeri malzemeleri dahi alamıyoruz. Ben bu konuda görüşmek için geldim.

Bu konuşma Churchill'in beklediği konuşma değildi. Kül tablasına bıraktığı puroyu aldı, bir nefes çektikten sonra,

-Sayın general, savaşın en zor dönemindeyiz. Sizin Türkiye üzerinden açacağınız bir cephe, Almanları bölecektir. Şu caddeye bakın sizin elçiliğiniz haricindeki tüm elçilikler bombalandı; faaliyetlerini daha iç bölgelere kaydırdılar. Türkiye'nin savaşa girmesi tüm müttefiklere nefes aldıracaktır.

İki taraf da konuya kendi penceresinden bakıyordu. Paşa;

- Sayın Başbakan, biz öncelikle sizin sözünüzü tutmanızı bekliyoruz. Bizim birinci aciliyetimiz size sipariş ettiğimiz ve parasını ödediğimiz gemilerin teslimidir. Ancak, yetkililer ile yaptığımız görüşmelerde, savaş bahane edilerek teslimatı geciktirmektedirler. Biz hangi silahla savaşa gireceğiz. Adamlar tamamen motorize olmuş, siz bize kızacağınıza, Hitler ülkesine bu araçları üretmek için yatırım yapan batılı şirketlere kızın!

Churchill bir İngiliz'di. İngilizler her ne kadar sinirlendiklerini belli etmez ve zamanı kollasalar da, bu akşam bu pek geçerli değildi. Churchill sinirlenmiş ve bunu da çok bariz göstermişti. Churchill;

-Biz size bu silahları vermeyeceğiz demiyoruz, ancak sizden bir ışık bekliyoruz; bu ışık ise sizin savaş ilanınızdır.

Paşa da aynı ses tonuyla cevap verdi;

- Biz, sizin bu araçları vereceğinizi pek düşünmüyoruz.

Churchill, soğukkanlı kalmaya çalışsa da, bu kez ipin ucu kaçımış, tombul yüzü kıpkırmızı olmuştu. Paşaya tam dönerek;

- Bu kaniya nasıl vardığınızı öğrenebilir miyim?

Tersanede bizim için ürettiğiniz gemilere "Türkler, bu gemilerden elinizi çekin" yazılarını görüyoruz.

- Sayın beyefendi, ben her zaman Türkiye'nin yanında yer almış ve çeşitli toplantılarda sizi destekleyen bir kişi olarak bu ithamı kabul etmiyorum. Yemek için çok teşekkür ederim.

Kazım Paşa,

- Buraya kadar geldiğiniz için biz size teşekkür ederiz.

Churchill koltuğundan kalktı, paşaya hiç bakmadan yürümeye başladı. Tefik Bey yanında yürüyor fakat hiç konuşmuyorlardı. Aracın önüne gelen Churchill, eldivenlerini giydi ve elini Tefik Bey'e uzattı. Tefik Bey bu arada ellerini arkada birleştirmiş bekliyordu. Uzatılan ele, elleri arkada hafifçe eğilerek karşılık verdi. Churchill'in eli boşta kalmıştı, kapısı açık araca bindi. Elindeki bastonu kaldırarak tekrar selam verirken, Tefik Bey'de elini kaldırarak selama karşılık verdi. Araç sokakta yol alırken, elçilik balkonunda sigarasını tütüren Kazım Paşa, aracın arkasından bakıyordu. Artık ipler kopmuştu.

TÜRK GENELKURMAY BAŞKANLIĞI - ANKARA

Ankara'da bulunan Genelkurmay Başkanlığı binasından içeri giren iki kişi, kendilerine verilen bir gedikli ile ikinci kata çıktılar. Başkanlık makamı önündeki masada bekleyen subay ayağa kalkarak gelenleri karşıladı. Subay;

- Komutanım hoş geldiniz. Beyefendi siz de hoş geldiniz.

Galip Bey, subayın elini sıkarken sordu.

- Mareşalim içerde mi?

- Evet, sizi bekliyorlar. Müsaadenizle, müsait olup olmadıklarına bir bakayım.

Bu arada büyük bardak bir ıhlamur gelmiş, ayrı bir tabakta ise limon duruyordu. Subay içeri girdiğinde Mareşal, öğle namazını bitirmek üzereydi. Subay ere, ıhlamuru masaya bırakmasını işaret ettikten sonra, çıkmasını istedi. Er çıkmış, subay ise hazır ol da bekliyordu. Mareşal, selamını verdikten sonra, kısa bir dua yaptı, kalkarken, seccadeyi de toplayarak masasına yöneldi. Mareşal,

- Buğra, geldiler mi oğlum?

- Buradalar Mareşalim.

- Al içeri, bir de sor bakalım ne içecekler.

- Emredersiniz Komutanım.

Mareşal Fevzi Çakmak masasına geçti, alt çekmeceyi açtı ve seccadeyi oraya koydu. Masasının üstünde birçok kâğıt vardı. Kâğıtlarda kısa kısa notlar tutulmuş, fakat hepsi Osmanlıca yazılardı. Paşa hayatı boyunca yazışmalarını hep Osmanlıca yapmıştı. Kapı çalındı, "Gel" ifadesinden sonra, Milli Müdafaa Vekâleti Müsteşarı Galip Bey ve Hariciye Vekâlet yetkilisi Cemal Dönmez Bey içeri girdiler. Buğra, Galip Beye ne ikram edelim diye sordu; gelen kişiler de ıhlamur istemişlerdi.

Genelkurmay Başkanlık odası, taş binaydı; camlar büyük olmasına rağmen perdelerin çekili oluşu, odaya hafif bir loşluk veriyordu. Mareşal, üst çekmeceyi açarak iki hap çıkarttı ve masada duran cam sürahidenden aldığı suyla hapları içti.

- Galip, bu şeker (diyabet) bizi bir sardı, bırakmıyor.

- Çok oldu değil mi Mareşalim?

- Sorma nerden baksan 20 sene oldu. Kendimize bakıyoruz, ama yine de zor bir hastalık.

İhlamurlar gelmiş içilirken, asıl konuya da girildi. Galip Bey kendini biraz topladıktan sonra konuşmaya başladı.

- Efendim, Osmanlıya yaptıklarını şimdi bize yapıyorlar. Malumunuz, savaştan önce dört denizaltı ve dört muhrip siparişi vermiştik. Hemen hemen hepsi teslim hazırlanmış hale geldi, ancak teslimatı sürekli geciktiriyorlar.

Mareşal,

-Ne demek gemileri teslim etmiyorlarmış, biz bunların parasını vermedik mi kardeşim? Ne dedilerse günü gününe yapmadık mı?

Galip Bey biraz daha toplandıktan sonra,

- Sayın Mareşalim, Milli Müdafaa Vekâleti olarak, biz gereken her şeyi söyledik; ancak hiçbir olumlu yanıt alamıyoruz; Kazım Paşa da Londra'da Churchill ile görüştü, fakat bir sonuç çıkmadı. Churchill'in tek dediği bizim lehimize savaşa girin.

Mareşal, elindeki kalemi sallayarak,

- Galip! İtalya, Arnavutluk'tan sonra Yunanistan'a da saldırdı, yakında sıranın bize geleceği yönünde şiddetli kuşkular duymaktayım. Özellikle Ege'de bulunan 12 Ada'nın İtalya tarafından sürekli silahlandırılması bu kaygılarımı da güçlendiriyor.

-Efendim, Almanya ile Büyükelçilik düzeyinde temastayız. Bize sürekli olarak siz bağımsız kalın, rahat olun denmesine rağmen

üstü örtülü ve açık olarak İtalya'ya destek verdiklerini biz de izlemekteyiz.

Mareşal, bu arada önündeki kâğıda Osmanlıca olarak bir şeyler not alıyordu. Cemal Beye bakarak,

-Cemal, İngiltere'nin düşüncesi nedir?

-Efendim; Mihver Devletleri'nin Balkanlar'ı tehdit etmesi, İngiltere'nin de Balkanlar'da bir savunma hattı kurma gerekliliği düşüncesini yeniden gündeme getirdi. Churchill'in umudu, Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'nın askeri bir pakt içinde yer almasıdır. Eğer Almanya Türkiye'yi Ege Denizi'nden de çevrelemeyi başarabilirse, bu takdirde Orta ve Yakın Doğu'ya inen köprü olan ülkemiz kendiliğinden ya da Berlin'in siyasi ve askeri baskıları sonucunda İngiltere'nin yanında savaşa girebileceğini düşünmektedir.

Mareşal, pos bıyıklarına elini götürerek sıvazladı. Galip Beye dönerek;

-İngiltere kendi yanında savaşa girmemizi istiyor ancak, askeri yardım talebimize sürekli güvence vermesine rağmen, fiili olarak bırakın yardım yapmayı, parası ile alınan gemileri bile teslim etmiyor; bu nasıl bir çifte standarttır.

Cemal Bey,

- Efendim; Almanya ile bir saldırmazlık anlaşması imzalamak üzereyiz, sizin de sürekli karşı çıktığınız gibi, sivil yönetim olarak biz de bu savaşa girmek istemediğimizi tüm unsurlara deklare ettik. Bu anlaşma ile tarafsız kalacağımızı Müttefik devletlere de iletmiş olacağız.

İNGİLTERE’NİN ANKARA BÜYÜKELÇİLİĞİ

İngiltere’nin Ankara Büyükelçisi Huggessen, büyük salonun ortasında, elleri arkada dolaşıyordu. Kızgın olduğu, iki üç adımda bir ellerini bir birine vuruşundan belliydi. Karşısında dikilen görevliye baktı.

Görevli;

- Efendim, Türkiye ile Almanya arasındaki Saldırmazlık Anlaşması son aşamasına gelmiş durumda. Tahminime göre 2-3 hafta içinde imzalanmış olacak.

Büyükelçi birkaç dakika düşündükten sonra;

Türk Hükümetine İngiliz Savaş Kabinesi adına Winston Churchill’den bir mesaj geldiğini, mesajda “Burak Reis”, “Murat Reis”, Uluç Ali Reis” ve “Oruç Reis” adı verilen denizaltı gemileri ile dört uçak filosunun teslim edilmek üzere hazırlandığını; çıkartma gemilerinin de sonradan kendilerine teslim edileceğini bildirin.

Görevli;

- Efendim, bir tarih verecek miyiz?

Büyükelçi;

Dört adet muhrip denizaltının hazır olduğunu ve Denizaltı gemi personelinin gönderilmesi halinde derhal teslimatın yapılacağını bildirin.

Görevli;

- Efendim teslimat kesin mi?

Büyükelçi;

- Boris, Türkler bu gibi durumlar için ne der bilir misin? Gün ola harman ola!

MİLLÎ MÜDAFAA VEKÂLETİ / ANKARA

Ankara, bahar havasını tüm içtenliğiyle yaşamaktaydı. Bakanlıklar bölgesinde bulunan Milli Müdafaa Vekâleti üst katında, Vekil Saffet Arıkan odanın içinde turluyor, ara sıra pencereden dışarı bakarak aşağıdaki hareketliliği izliyordu. Güneş en güzel endamıyla Ankara'yı ısıtmış, insanlar artık yazlıklarını hiç olmazsa gündüzleri giymeye başlamışlardı.

İngiliz Büyükelçiliğinden gelen haber nedeniyle Saffet Bey, çok neşeliydi. İngiltere'de yapımı tamamlanan deniz araçlarının teslimi, bakanlığını da olumlu etkileyecekti. Hemen talimat vermiş, istenen ekip için çalışmaları başlatmıştı. Bu düşüncelerde iken, kapının çalındığını duyunca başını çevirdi. Bu randevusuz gelme durumunda olanların kullandığı kapıydı. Normalde yandaki sekreteryadan giriş yapılıyordu. Saffet Bey, "Gel" diye seslendi.

Gelen Milli Müdafaa Vekâleti Müsteşarı Galip Beydi. Vekil, Galip Bey'in konuşmasına fırsat vermeden soruları sıralamaya başladı.

-Galip Bey, katile konusunda durum nedir?

-Efendim, sekiz kişilik birinci katile Sümer Vapuru ile 04 Haziran itibariyle İskenderiye limanına hareket etti. Ana katile için ise malumunuz üzerine Münakalat Vekâletine yazımızı yazdık; Sayın Vekilin konu ile bizzat ilgilendiğini söylediler.

-Güzergâh belirlendi mi?

-Efendim, Personelin 25 Haziran'dan önce Mısır'ın Port- Said Limanında olması istenmektedir. Buraya ulaşan konvoy korumalı olarak hareket edecek olan Queen Elizabeth Transatlantiği ile İngiltere'ye hareket edilecek. Konvoyun güzergâhı da belirlenmiştir. Buna göre Queen Elizabeth bir süre konvoy eşliğinde yoluna devam edecek, Ümit Burnu'nu dolaşıktan sonra tek başına hareketle belirlenen noktada tekrar korumalı olarak İngiltere'ye ulaşacaktır.

- Güzel, personel seçimleri konusunda durum nedir?

- Efendim, gerekli bilgiyi askeri birliklere yazdık ve belirlenen isimler tarafımıza ulaştı; buna göre, Deniz Yarbay Zeki Işın'ın başkanlığında 19 subay, 63 erbaş ve 68 er tespit edilmiştir.

-Bu durumu Başvekâlete de yazarak bildirelim.

-Emre dersiniz.

İSTANBUL - MAYIS 1941

Yarbay Zeki Bey, Kadıköy rıhtımında, denizin sahile vuruşlarını izlerken, kederli gözlerle uzakları izliyordu. İçi sıkılıyor, verilen görevin ağırlığından mı, yoksa kesin bir ölüm emrinin detaylarından mı tam olarak anlayamıyordu.

Şehirlerarası vapur sahile yaklaşırken o da binmek için yerini aldı. Denizi yararak ilerleyen vapur Haydarpaşa Garı'nı geçerken sirenlerin çaldı ve Eminönü'ne doğru yöneldi.

SİRKECİ / İSTANBUL

Tarih 13 Haziran 1941 Cuma, İstanbul Sirkeci'deki İstanbul Deniz Nakliyat Komisyonu bürosunda, haftalık olağan komisyon toplantısı yapılıyordu. Komisyon, Deniz Nakliyat Komisyonu Reisi İbrahim Kemal Baybora'nın başkanlığında toplanmıştı. Baybora,

- Arkadaşlar, Münakalat Vekilinden şimdi telefonla bir emir aldım. Milli Müdafaa ve Ticaret Vekâletleri için ayın 22 veya 23'ünde Mersin'den Port- Said'e hareket etmek üzere bir gemi isteniyor. Bu gemi belki Milli Müdafaa Vekâleti namına bazı şahısları da alıp Port- Said'e gönderecek.

Bir komisyon üyesi elini kaldırarak söz istedi.

- Başkan Bey, bu gidecek kişiler hakkında bir bilgi var mıdır? Bunlar kimlerdir; sayıları nedir?

- Efendim, bu konu, gizlidir ve net bir bilgi verilmemektedir.

- Peki, gidecek kişiler bilinmediğine göre nasıl bir gemi önerebiliriz ki?

Bu arada Deniz Yarbey Nuri Bey söz istedi. Konuyu bildiğini belirtir bir tavırla;

Sayın Başkan, bu konuda Tan Vapurunun uygun olacağını düşünmekteyim. Tan, gladoralı bir vapurdur ve insan taşımaya için çok elverişlidir.

Nuri Bey, sizinle bu konuda hem fikirim. Ancak, Ticaret Vekâleti için gelecek, şeker 5.000 Ton; bu nedenle Tan Vapuru küçük kalacaktır.

Başka bir komisyon Üyesi söz isteyerek,

- Başkan, İkbal Vapuru için ne düşünüyorsunuz?

- Maalesef o da küçük gelir. Ben Refah Şilebini önermek istiyorum.

Deniz Yarbey Nuri Bey, birden irkil di, söz istemeye bile gerek duymadan,

Mümkün değil, ben durumdan haberdarım, bu şilep krom sevkiyatında kullanılmaktadır ve bu konuda mimlenmiş bir gemidir.

Başka bir komisyon üyesi de, Nuri Bey gibi tepkisini ortaya koydu.

- Kemal Bey, o şilep bırakın insan taşımayı, yük için bile uygun değil; o şilep batmak için neden arıyor.

Başkan, işin çığırından çıkacağını anlamış olacak ki,

- Sayın komisyon üyeleri, bu konuya yarın devam ederiz.

Komisyon bir karar alamadan sonlanmıştı.

KASIMPAŞA - İSTANBUL

İstanbul'daki bir askeri ofiste, Amiral Namık Taçkın ve Yarbay Zeki Işın konuşuyorlardı. Amiral Namık Taçkın;

-Yarbayım, bize tebliğ edilen liste bu; senin istediğin başka kişiler de varsa onları da listeye dâhil edebiliriz.

Yarbay Işın listeye şöyle bir göz gezdikten sonra,

-Sayın Amiralim, buradaki birçok subay ve astsubay ile çalıştım, bu çocuklar bu Deniz Kuvvetleri'nin en seçkin çocuklarıdır. Ancak, bu görev çok tehlikeli ve zamanlama açısından çok olumsuz bir görevdir. Daha öncede izah ettim, sorun bu çocukların can güvenliğidir.

Amiral Taçkın, sinirli bir halde ayağa kalktı ve cama doğru yöneldi. Deniz sessizce dalgalanıyor, bazı askerler sağa sola doğru koşuşturuyordu. Sırtını cama vererek;

-Zeki, seni tanımasam, şu göğsüne taktığın, İstiklal Madalyasını nasıl aldığını bilmesem, bu görevden korktuğunu sanırım. İstersen bir hastalık falan bahane ederek bu görevden vazgeçebilirsin.

-Sayın Amiralim, konu benim canım değil, burada 150 civarında, ülkemizin yetiştirdiği, geleceği parlak, genç insandan bahsediyorum. Bunların, Akdeniz'e gemi ile açılmasının, ölümle eş değer olduğunu söylemek istiyorum.

-Bak Yarbayım, Amiral Müsteşar Mehmet Ali Bey'in oğlu da bu göreve gidiyor, böyle bir durum olsa adam çocuğunu bu göreve gönderir mi?

-Amiralim, biz hiçbir zaman görevden kaçmadık ve kaçmayız. Ancak, Akdeniz'de denizaltıların, uçakların, gemilerin birbirini yediği bir ortamda, bunların arasından nasıl geçip de, Mısır'a ulaşacağımızdır. Amiralin oğlu içinde bilemiyorum; hayırlısı olur inşallah!

-İnşallah!

Bu arada İstanbul Deniz Yollama Müdürlüğünde de benzer olaylar yaşanıyordu. İstanbul Deniz Yollama Müdürü Ziya Timuçin Bey ve Barzilai-Banjamen Vapur Kumpanyası sahibi ve yöneticilerinden Benjamin Bey bir araya gelmişlerdi. Ziya Timuçin, oturduğu koltuktan doğru olarak sözlerine başladı:

-Sayın Benjamin Bey, sizin şu anda İstanbul'da bulunan Refah Şilebinizi, devletin bir görevi için tahsis edeceğiz.

-Efendim, savaş başladığından bu yana tüm Türk bandıralı gemiler zaten sizin emrinizde,

-Bu durum sizin düşündüğünüz gibi değil, bu şileple Mısır'a askeri personel taşıyacağız.

-Ziya Bey, biliyorsunuz ki, Refah bir yük şilebidir, kafil he he he askeri personel taşımaya kesinlikle müsait değildir.

-Bu tahsisat konusunda kesin emir var. Ayrıca, süre için bizi sıkıştırıyorlar, bu kafilayı en geç 23 Haziran'da Mısır'a ulaştırmamız gerekiyor.

-Efendim durumu ortağıma iletmem gerekiyor.

-Acele edin lütfen!

ÜSKÜDAR SAHİLİ - İSTANBUL

Yarbay Zeki Işın sahilde dikiliyordu. Uzunca bir süredir denizin nazlı, nazlı sahile vuruşunu izlemekte, iki yüzünü de bildiği denizin, şiddetlendiğinde neler yapabildiğini düşünmekteydi. Yanına Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül geldi. Selam verdikten sonra;

Komutanım! 22 Mayıs günü Deniz Komutanlığından edilen bir telefon üzerine İngiltere'ye gideceğimizi öğrendim. Bir haftada devir teslim işlerimi ikmal ederek Satın Alma Komisyonu emrin-den çıkarak sizin emrinize dâhil oldum. Dün gece evden arandım; sizinle bugün burada görüşmem bildirildi.

Yarbay Zeki Işın;

- Teşekkür ederim Yüzbaşım; Deniz Müsteşarlığından hareket hakkında telefon emri aldım. Kafile iki grup halinde Ankara'ya hareket edecek. Buradan biz Toros Treni ile Ankara üzerinden Mersin'e hareket ederken, Erat ise Konya üzerinden Mersin'e gidecekler.

- Komutanım! Mersin'den gideceğimiz vapur hakkında bilginiz vardır.

- Var kardeşim olmaz mı; bunlar bizi diri diri denize gömmeye çalışıyorlar.

- Bir şey yapılamaz mı komutanım?

Ankara'ya varınca Denizcilik Müsteşarı ile tekrar görüşeceğim.

İSTANBUL LİMAN REİSLİĞİ

İstanbul Liman Reisliği merdivenlerini koşar adım çıkan Refah Şilebi ortaklarından Adnan Barzılay, büyük kapının önünde durdu; biraz nefes aldıktan sonra kapıyı çaldı. Odada İstanbul Liman Reisi Refik Ayantur tek başına oturuyordu. Adnan Beyin geldiğini görünce ayağa kalktı ve buyur etti.

Adnan Bey, hala nefesine hâkim olamıyordu, kesik kesik öksürerek;

-Efendim bizim Refah Şilebi askerî personelin taşınması için kullanılmak istenmektedir; buna izin verilmesinin ne gibi sonuçlar açacağı malumdur. Lütfen bu konuya bir el atın.

-Adnan Bey hele bir soluklan kardeşim, Milli Müdafaa Vekâletinin emrinde bulunan bir gemiye müdahale etmemiz mümkün değil. Ancak, siz Refahla bu personelleri Mersin'e götüremeyeceğinizi resmen Liman Reisliğimize müracaat ederseniz, biz lazım gelen makamdan iptal için yetki isteriz; buna göre de hareket ederiz.

Adnan Bey, tamam diyerek aynı hızla makamdan ayrıldı.

Bu arada 15 Haziran Pazar günü, Milli Müdafaa Vekâleti Levazım 5. Şubeden Yüzbaşı Zekeriya Özcan Bey telefonla İstanbul Liman Reisi Refik Ayantur Bey'i aradı.

-Sayın Başkan, görüşünüzü, ilgili makamlara ilettim. Kafilenin İstanbul'dan yola çıkması konusundaki kararımızı geri çekiyoruz. 150 kişiyi Mersin'e trenle göndereceğiz.

-Anlaşıldı Sayın Yüzbaşım.

Yüzbaşı Zekeriya Bey, telefonla İstanbul Levazım Yol Müdürlüğüne bağlanır.

-Sayın müdür, Mersin'den İskenderiye'ye veya Port-Said'e gidecek kişileri göndermek ve oradan memleketimize gelecek malları

almak üzere Deniz Nakliyat Komisyonu'nca Refah Vapuru tahsis edilmiştir. Bu vapur, 16 Haziran günü İstanbul limanından hareket edecek ve ayın 21 veya 22'nci günü Mersin'den yola çıkacaktır. Vapurun kira mukavelesiyle, sigorta işlerinin bir an evvel yapılması gerekmektedir. Ayrıca, Münakalat Vekâleti Deniz Nakliyat Askeri Komiserliğine de malumat verilmiştir. Buna göre ilgili girişimlere başlamanız emredilmiştir. İlgili yazı řu anda kurye edilmiştir.

-Anlaşıldı efendim.

SİRKECİ LİMANI - İSTANBUL

İstanbul Sirkeci Limanı kalabalık bir günü yaşıyordu. Refah Şilebi kıyıda demirlemiş, suyun hareketi ile yavaş yavaş sallanıyor; güvertede birkaç kişi ise geminin temizliği ile meşgul oluyordu.

Tarih 16 Haziran 1941, saat 16'yı gösterirken; Kontrol Zabiti Refik Alparslan şilebe çıktı. İkinci Kaptan Hüseyin Sedat, Alparslan'a eşlik ediyordu. Gerekli kontrolleri yapan Refik Bey;

Hüseyin Kaptan, görüldüğü kadarıyla bir sorun yok. Senin söyleyeceğin bir durum var mı?

- Refik ağabey, biliyorsun bu prosedürleri her çıkışımızda uyguluyoruz. Sandal ve can yelekleri aynı oranda gördüğün gibi bulunmakta; Kaptanla en son yaptığımız provada, gemide oluşacak bir durum için, görev taksimleri yapıp asıldı. Olağanüstü bir durumda kimin hangi görevi üstleneceği belli; arkadaşlarımızın hepsi de iyi yüzücü; inşallah bir sorun çıkmayacaktır.

Bu arada şilep kaptanı İzzet Dalgakıran ile Adnan Barzılay, limanda şilebe doğru yaklaşıyorlardı. Adnan Bey,

Kaptan, mümkün olduğu en süratli şekilde Mersin'e gidin. Gerekli olan yakıtınız ikmal edildi. Ufak tefek ihtiyaçlarınız olursa Mersin'den temin edersiniz. Oraya varır varmaz en yüksek Askeri Makamla temas ediniz ve alacağınız talimat dâhilinde hareket ediniz. Milli Müdafaa Vekâletinin müsaade edeceği kişilerin gemideki istirahatlarını ve tahlisiye ihtiyaçlarını temin ediniz.

- Adnan Bey, bu kişiler kaç kişi, biliyorsunuz biz bir yük gemisiyiz. 5-6 kişiyi aramızda hıfz ederiz. Bu konuda bize daha fazla bilgi veremez misiniz?

- İzzet Bey, size açıklayabileceğim ancak bu kadardır. Mersin'de gerekli bilgi size verilecek.

Bu arada şilebe gelmişlerdi. Adnan Bey kontrol zabıtine seslenerek;

- Refik Bey, bir sorun var mı?

Mersin'e kadar olan sevkiyat için prosedürler uygun, şu an için bir sorun görülmemekte.

Kaptan İzzet Bey, konuşma arasına girerek;

- Sağ ol Refik, Hüseyin, hazırların saat 19 gibi hareket edeceğiz.

- Anlaşıldı kaptan!

ANKARA

Tarih 18 Haziran 1941, saat 23. Ağır döşenmiş bir odada iyi giyimli iki kişi konuşmaktaydı. Aksanlarından yabancı oldukları anlaşılıyordu. Ayaktaki kişi masa da oturan kişiye;

- Efendim, Almanya ile Türkiye bu gece saat 21.35'te, Türkiye'nin Hariciye Vekâletinde dostluk paktnı imzaladılar.

- Anlaşmanın boyutları belli oldu mu?

Efendim, anlaşma üç maddeden oluşmakta ve 10 yıl olarak belirlenmiş. Genel hatları ile iki taraf da birbirlerinin ülke topraklarına ve sınırlarına riayet edeceklerini kararlaştırmışlar.

- Bu bizim için felaket demektir. Türkleri bu saatten sonra kesinlikle savaşa sokamayız. Zaten Mareşal Çakmak başta oldukça, bunların savaşa girmesi zordu ama bir ihtimal İtalya tehdidi ile bu yöne çekmeye çalışıyorduk. Şimdi bu koz da elimizden gitti.

- Bir uygulamanız olacak mı efendim?

- Kafilenin durumu nedir?

- Efendim, subaylar bu akşam Haydarpaşa Garı'ndan hareket edecekler.

- İskenderun'daki şu İtalyanla irtibat kurdun mu?

İçeriği konusunda görüşmedim ancak, genel hatları ile bir gemi olduğu ve işlem yapılacağını belirttim.

- Ne diyor?

- Sorun olmadığını, daha önce de sürat mayın sistemi ile birçok gemiyi batırdığını belirtti. Ancak fiyat konusunda çok yüksek bir ücret talep ediyor.

Hemen devreye geç, para önemli değil, o gemi hedefe ulaşmamalı.

- Emredersiniz.

HAYDARPAŞA GARI - İSTANBUL

19 Haziran 1941 Perşembe günü, İstanbul Haydarpaşa Garı, büyük bir subay ve astsubay gurubunu ağırliyordu. Aileleri ile vedalaşan subay ve astsubaylar trene doğru yürüyorlardı.

Yarbay Zeki Işın da, buradaydı. Yanında eşi Şükran, büyük oğlu Yılmaz, kızı Fatma Bür ve Küçük oğlu Bülent vardı. Zeki Bey eşiyle vedalaştıktan sonra büyük oğlu Yılmaz'a dönerek;

- Şimdi beni dinle evladım, bizi gönderdikleri gemiden benim hiçbir umudum yok! Sen benden sonra evimizin direği olacaksın. Annene, kardeşlerine sahip çık, onları koru.

Yılmaz babasının ellerine sarıldı, gözlerine sorarcasına baktı.

Zeki Bey;

- Oğlum senden gizleyeceğim hiçbir şey olamaz. Ben bu yolculuktan kurtulacağımızı zannetmiyorum. Bizi bile bile ölümün kucağına atıyorlar. Ne yapalım ki askeriz ve bu tip görevlere katılmak için and içtik ve dönemeyiz. Oğlum anneni ve kardeşlerini sana emanet ediyorum. Çok çalış, iyi insan, temiz bir vatansever ol!

Haydarpaşa Garı'nın başka bir yerinde Üsteğmen İsfendiyar Altay ile Hamile eşi Muzaffer ve 9 aylık bebekleri Suna vardı.

Üsteğmen İsfendiyar Altay;

İki gözüm kendine iyi bak, bu görev zor ve tehlikeli, Akdeniz'in her tarafı savaş alanı; gidip de dönmek var.

Muzaffer Hanım:

İsfendiyar ne olur kendine iyi bak, biz seni burada hep bekleyeceğiz.

İsfendiyar Altay birkaç adım attı ve dönerek;

- Beni unutma Muzaffer emi; ben seni asla unutmayacağım. Bakarsın dönüp geliveririm. Ben görmezsem, doğacak çocuğuma kız olursa Oya, erkek olursa benim adımı koy ki bende onunla birlikte yaşayayım.

Üsteğmen adımlarını hızlandırırken Muzaffer Hanım;

- İsfendiyar! İsfendiyar.

İsfendiyar durdu ve yaşlı gözlerle eşine baktı.

Muzaffer Hanım;

- Ben de senle Ankara'ya gelmek istiyorum.

- Hayatım nasıl olur; bak hamilesin, bu yolculuk seni yorar.

- Olsun, ben hiç olmazsa birkaç saat daha seninle geçirmek istiyorum. Ağabeyimde bir iki gün kalır, tekrar dönerim.

- Hayatım bir de aklım sen de kalmasın.

-Lütfen!

- Pekil!

İkisi, kucakta çocukları ile trene doğru yürürler. Bu arada trenin düdüğü kalkmak üzere olduklarını duyuruyordu.

GÖLCÜK DONANMA KOMUTANLIĞI - KOCAELİ

Koramiral Şükrü Okan, Kurmayları Binbaşı Tuğrul Salman Bey ve Yüzbaşı Tayfun Poyraz Bey ile Refah Şilebi ile ilgili görevlendirmeyi görüşüyorlardı. Okan'ın gözü karşı tarafta duran denizaltı filosunun bulunduğu alana takıldı. Bir anlam çıkartamadığında geri dönüp Tuğrul'a sordu;

- Tuğrul Binbaşım, Milli Müdafaa Vekâletine yazımız gitti mi?

- Komutanım, emrettiğiniz üzere donanmamızın bu kafiye gü-ven altında seyahat edebilmesi için her türlü tedbire hazır olduğumuzu yazılı olarak belirttik.

- Hala bir bilgi ulaşmadı mı?

- Maalesef komutanım! Telefonla da Ankara'yı aradım; Oradaki arkadaşlar, vekil beye yazıyı ilettiklerini belirttiler.

Tayfun! Bana Denizcilik Müsteşarı Tümamiral Mehmet Ali Ülgen'i Bağlasınlar.

Yüzbaşı Tayfun, "Emredersiniz komutanım!" diyerek dışarı çıktı.

Koramiral:

Yahu, bunlar ne yapıyor bir türlü anlamadım. Biz hazırız; bu aymazlığı çözemiyorum.

Bu arada açık kapıdan Yüzbaşı Tayfun'un sesi duyulur.

- Komutanım Ankara hazır.

Koramiral Şükrü Okan;

- Sayın Amiralim, kafiye seçtiğimiz çok güzide denizaltıcılarımız var; ben çok ciddi tereddüt içerisindeyim. Bu çocukları hiçbir savunmaya almadan yollamak çok yanlış olacaktır.

Tümamiral Ülgen;

- Amiralim, biz de sizin kadar bu konuları biliriz.

Tümamiral Ülgen, Koramiral'i tersleyip lafı kısa kesti ve telefonu kapattı. Kendi kendine;

- Yahu bunları anlamak mümkün değil, herkes ilgili ilgisiz bu işi peşinde. Ne oluyor canım, biz bu işi bilmiyor muyuz?

Bu arada meraklı bakışlarla Şükrü komutanı süzen Tuğrul Binbaşı;

- Ne dedi komutanım?

- Amiral, Ankara'nın siyasetini sevmiş Tuğrul!

MERSİN LİMANI

Mersin limanında yürüyen bir adam, balıkçı teknelerinin bulunduğu alandaki bir kanepeye ilişti. Balıkçılar ağlarını toplamakta, toplarken de havadan sudan konuşmaktaydılar. Yabancı bozuk bir Türkçe ile;

- Rastgele, bu zamanda hayli, bereketli bir sefer olmuş.

Balıkçı;

- Sağ ol Bey, yabancısın herhalde?

Yok, yok İskenderunluyum. Ailem Sicilya'dan göçmüşler; Türkçemden mi anladın?

Ha evet, burada çok fazla, sizin gibi şirket çalışanı gelir de ondan.

- Kayığı kiraya veriyor musun?

- Tabi Bey, savaş nedeniyle her gün balığa çıkamıyoruz.

- İsmi ne senin?

Bana Tuzaklılı Deli Faruk derler, bak karşıdaki kahveye sordun mu herkes bilir.

- Ben buralara gelmişken, bir iki olta atayım diyorum;

- Balığa mı çıkacaksın?

- Dedim ya tutacağımdan değil, biraz değişiklik olsun.

- Olur bey, ne zaman çıkmayı düşünüyorsun, ben tekneyi hazırlayayım.

Ya seni de işinden alıkoymayım; ben eğer olursa kendim tek başına avlanmayı severim.

Faruk düşünmeye başlamıştı;

Yabancı;

- Sana yüz lira veririm.

Bu para ile bu tekne bile alınırdı. Faruk;

- Olur bey, neden olmasın ne zaman istersen.

- Cumartesi uygun mu?

- Kayığı hazır bil!

Yabancı cebinden çıkarttığı bir on lirayı kaparo olarak balıkçıya verdi; Faruk'un gözleri ışıldamıştı.

BAKANLIKLAR - ANKARA

Ankara Denizcilik Müsteşarı Odasında da hareketli bir an yaşanmaktaydı. Yarbay Zeki Işın ayakta bekliyor, Müsteşar Amiral Mehmet Ali Ülgen ise pencereden duvar kenarındaki Selvi ağaçlarını izliyordu. İlk konuşan Zeki Bey oldu;

- Sayın Komutanım, kafiye götürecek gemi olarak Refah Şilebi seçilmiş; bu geminin son derece bakımsız ve yetersiz olduğu biliniyor, bizi Akdeniz'de savunmasız yola çıkartmak, göz göre göre ölüme göndermektir.

Amiral (Bağırarak);

- Dünya, savaşın içindeyse, biz tarafsız bir ülkeyiz. Ayrıca yarbayım bakanın emri son derece anlaşılır şekilde size ulaşmış olmalı. Benim için yapılacak olan bu emrin ifasından ibarettir.

- Sayın Komutanım; bakan bey denizcilikten, savaş ortamında denizlerdeki koşullardan haberdar olmayabilir. Askeri sevkiyat yapılacak gemiler çok farklıdır; bu şilepte tuvalet bile yok; filikalar ancak gemi personeline yetecek düzeyde, sizin bu durumu bakanla iletmeniz gerekir.

- Sen ne hakla böyle hitap ediyorsun asker!

- Sayın komutanım, Refah, bir şilep ve yara savunma bölümleri yok; gemiye bir hücum olursa taş gibi batır. Bizi korumak için karakol gemileri de vermiyormuşsunuz, bu talebin tekrar değerlendirilmesini arz ediyorum.

Bakanın kesin emrini aldınız ve size de bu emri tekrarlıyorum. Vakit geçirmenin hiçbir anlamı yok.

- Sayın Komutanım, emre uymak bir askerin en kutsal görev anlayışlıdır. Fakat bizi Bakan emretti diye böylesine elverişsiz koşullardaki bir şileple sevk etmek, yüzde yüz her türlü tehlikeyi başından kabul etmektir. Bu çok ağır bir vebaldir. Bizi ölüme gönderiyorsunuz.

- Boşuna konuşuyorsunuz, görevden kaçırırsanız onu bilmem!
Ama verilen emri aldınız ve Refahla hareket edeceksiniz. Derhal
Mersin'e iltihak etmenizi emrediyorum. Hem de derhal!

ANKARA TREN GARI

20 Haziran 1941, saat 23.30. Kafiye yavaş yavaş trene biniyordu. Yarbay Zeki Işın, kardeşi Fethi Işın'la konuşuyordu.

Zeki Bey;

- Sevgili kardeşim; bu mektupta olayları anlattım. Bir gün biri bu konuyla ilgilenirse ona ver. Bu yolculuğun sonu pek hayırlara alamet değil.

Fethi Bey;

- Pekî! Ağabey ancak ne olur kendine dikkat et!

- Hakkımı helal et kardeşim.

- Helal olsun da, yine de döneceğin günü iple çekeceğim.

- İnşallah kardeşim, inşallah.

Trenin düdüğü ile Yarbay'da trene yöneldi. Toros Ekspresinde, Zeki Işın ve Yüzbaşı Nevzat Ülgen aynı kompartımanda oturmuşlar, günün konuları konuşuyor, şilep konusu hiç açılmıyordu. Yanlarına Güverte Yüzbaşı Kazım Okey de geldi. Selam verdikten sonra;

- Komutanım, şilep konusunda bir sonuç çıkmadı herhalde?

Maalesef, bir de bizi korkaklıkla suçladılar. Ben ki, Milli Mücadele'de görev almış, İstiklal Madalyası ile taltif edilmiş bir kişiye bunu reva gördüler.

Kazım Okey;

- Birileri devreye girse olmaz mı?

Kazımcığım, bu olayı duyan birçok vatansever insan devreye girdi. Amiral Hüsnü Gökdeniz'i tanırısın; şu anda Deniz Askeri Nakliyat Komisyonu Komutanı, o devreye girdi. Ayrıca Donanma Komutanı Koramiral Şükrü Okan'da Ankara'ya telefon açtı. Ancak sonuç alamadılar.

- Komutanım, bir İngiliz de son anda trene bindi, duyumlarım onunda bizimle geleceği yönünde.

Bu arada kopartman kapısının önünde Güverte Yüzbaşı Muhittin Darga görüldü. Yarbay artık konuyu kapatmak istercesine Darga'ya dönerek;

- Muhittin durumun nasıl?

Muhittin Darga;

- Bir günde yedi aşı yapılan bir insan nasılsa öyle komutanım. Ben şunu anlayamıyorum, bizi apar topar birileri gönderiyor, Kasımpaşa Deniz Hastanesinde hiçbir tetkik yapılmadan yedi tane aşı vuruluyor; bu da kabul, buna doktorlar nasıl izin veriyor bunu anlayamıyorum.

Yüzbaşı Nevzat Ülgen;

- Eee, emir büyük yerden yüzbaşım! Gecenin bir yarısı yüzlerce kişiyi Merkez Bankası'nın önünde sıraya sokan ve gece bankayı açtırarak harcırah dağıtan güç, günde yedi aşıyı da yaptırır.

Yüzbaşı Kazım Okey;

- Ben bir şey daha anlamadım. Biz ailelerimize bile göreve nereye gideceğimizi detaylı anlatmaz ve gizlilik kararına uyarken; bankanın önündeki bu kuyruğu istihbaratlar çözmemiş midir?

Yarbay Zeki Bey:

- Arkadaşlar şu anda zor bir dönemden geçtiğimiz bir gerçek, ancak asker olduğumuzu hiçbir zaman unutmayalım. Kazım, subay ve erbaşlarla görüştün mü?

Yüzbaşı Kazım Okey;

Komutanım, arkadaşlar küçük gruplar halinde belirlenen otellere yerleşecekler. Erler ise Deniz Harp Okulunda kalacak; en kısa sürede iletişime geçecek şekilde hazırlığımızı yaptık.

Yarbay Zeki Bey:

- Biz de inince direk Deniz Harp Okuluna gidelim.

Yüzbaşı Kazım Okey:

- Emredersiniz Komutanım.

Kazım ve Muhittin selam vererek dışarı çıkarlar. Biraz ilerledikten sonra Muhittin Kazım'a sordu;

- Yüzbaşım, bir ara Müsteşar'ın oğlunun da bu kafilede olacağını duymuştum. Hatta tercihli olarak listeye girdiği söyleniyordu?

- Refah adını duyunca tırsmışlar.

- Yani;

Tarık'ın Harp Akademisine gideceği söylenerek, listeden çıkartıldı.

- Doğru mu sence?

Vallahi bilemem, onun yerine Lütfi Sübar alındı.

- Lütfü, kendi mi istemiş?

- Tabi canım, çoktandır, "Bende gitmek istiyorum" diyordu. En gönüllülerden ama!

Muhittin:

- Sonra ne oldu?

Trende suratı beş karıştı. Lütfü neyin var dedim; Refah adını duyunca onun da gardı düşmüş.

ÇANKAYA - ANKARA

Ankara Çankaya'da bulunan Türkkuşu Uçuş Okulu; bugün mutlu günlerinden birini yaşıyordu. Harp Okulundan bu sene mezun olan ve havacı olarak seçilen gençler, haftalardır bekledikleri İngiltere'ye gidiş günü sonunda belli olmuş ve sabahın erken saatinden itibaren hazırlanmışlardı.

Üsteğmen Fehmi Kaan ve Yüzbaşı Reşat Ersel, tesislerin kapısından içeri girdiler. Üsteğmen Fehmi Kaan;

Komutanım; Bu sene Harp Okulundan mezun 120 havacı aday seçilmiş ve bunlar burada, başta İngilizce eğitimi olmak üzere derslere başladılar. En son gelen emirde 20 Hava Asteğmeninin seçilmesi ve emir verilen noktaya intikali istendi. Öğretmenlerden oluşan bir Seçim Heyeti oluşturularak, bu 20 kişiyi seçtik. Sizin de malumunuz olduğu üzere bu askerlerin komutası da size verildi. Konuşma devam ederken, 20 Genç Asteğmenin hazır ol da beklediği alana kadar gelinmişti. Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Merhaba arkadaşlar.

- Sağ ol!

Yüzbaşı Reşat Ersel, tek tek ellerini sıkarken, Asteğmenlerde kendilerini tanıttılar.

İbrahim Saygıner, Mesut Koray, Arif Orancı, Hüsamettin Özdiñer, Emin Aksu, Cahit Şardağ, Halit Perinçek, Arif Özgün, Reşit Bolluk, Kerim Ürgen, Fethi Noyan, Celal Güralp, Rahmi Özkarayel, Mehmet Ali Bayrı, Asım Kalaç, Necmi Özgen, Haydar Gürsan, İbrahim Tozman, Bekir Akkan.

Yüzbaşı Reşat Ersel;

Arkadaşlar! Saat 18'de buradan hareketle 19'da Ankara Garı'ndan kalkan trende bize ayrılan kompartıman ile Adana'ya ulaşacağız. Ona göre tedbirinizi alın.

-Emredersiniz.

İbrahim Saygıner ve Haydar Gürsan koğuşlara doğru giderken konuşuyorlardı. Haydar Gürsan;

- İbrahim neden Adana? Yol bayağı uzayacak.

- Kardeř ortalık çok karışık, neden Adana ya da neden bir uçakla gitmediğimizi bende anlamadım.

MERSİN LİMANI

21 Haziran 1941 Cumartesi günü, Liman Komutanı Zihni Koçak, limanda Refah'ı görünce şaşırıldı. "Hayırdır inşallah!" Diye içinde geçirdi. Limana doğru yürürken, karşıdan Refah'ın şirket Acentesi İzzet Demirtaş ile Refah Süvarisi İzzet Dalgakıran'la karşılaştı.

Zihni Koçak:

- İzzet Kaptan, hayırlar olsun, nasılsın?

İzzet Kaptan;

- Bırak Allah aşkına Zihni Bey, iki ayağımızı bir pabuca tıkıyorlar. Hiçbir hazırlık yapmadan bizi yola çıkardılar. Mersin'e geldik, bir rezalet de burada yaşanıyor. Port-Said'den şeker yükleyecektmişiz. Geminin bakıma ihtiyacı var; ama hemen kalkacaksınız diyorlar. Herhalde memlekette şeker stokları bitmiş! Ayrıca buradan birkaç kişiyi de gemiyle Port-Said'e götürecekmışiz.

Zihni Koçak;

- Kimmiş bu kişiler?

İzzet Kaptan:

Vallahi bilmiyorum; güya gelip beni göreceklermiş! Kimdir, niye Port Said'e giderler, bilmiyorum.

Bu arada bir gedikli astsubay yanlarına geldi.

- Ben Gedikli Çavuş Cezmi Kuyaş, İzzet Kaptanı aramıştım; sizi gösterdiler.

- İzzet Kaptan benim buyurun.

Cezmi Kuyaş;

- Komutanım sizi Belediye Parkı'nda bir görüşmeye davet ediyor.

İzzet Kaptan:

- Olur, geliyorum.

İzzet Kaptan Liman Başkanı'na dönerek;

- Başkan, senin bir bilgin var mı?

Zihni Koçak;

- Resmi bir bilgi gelmedi, sizi görünce bende şaşırdım; beklemiyordum. Nasıl olsa görüşeceksin, komutan konuyu sana anlatır.

İzzet Kaptan;

-Başkan, geminin suyu eksik, bir de sivil binecek, 200 ton suya ihtiyacım var.

Zihni Koçak;

-Kaptan şu anda pompalarım arızalı, arkadaşlar uğraşüyor, arız giderilir giderilmez 200 ton olmasa da, eksikliğini bir şekilde tamamlayınız.

DENİZ ASKERİ NAKLİYAT GENEL KOMUTANLIĞI- İSTANBUL

21 Haziran 1941, Cumartesi günü, Deniz Askeri Nakliyat Genel Komutanlığı makamında hararetili bir tartışma sürüyordu. Tuğamiral Hüseyin Hüsnü Gökdenizer, Alp Ege Yüzbaşı ile görüşüyordu.

Hüsnü Amiral;

- Alp! Sen nasıl bilmezsin; bu kurumun Teknik Şube Müdürü değil misin? Bizim iznimiz olmadan Türk Karasularında yelkenli bile hareket edemeyeceğini bilmez misin?

Alp Ege;

- Komutanım, bize gelen izin istek belgesinde Refah Şilebinin Mersin'den krom yükleyeceği ve İskenderiye limanına götüreceği yönündeydi. Oradan da şeker yükleyerek İstanbul'a gelecekti. Bize kesinlikle bir kafilenin taşınacağı konusunda bilgi verilmedi.

Amiral;

- Alp, Yarbay Zeki Işın beni aradı ve Mersin'de olduğunu, orada 150 kişilik bir kabile oluştuğunu, çürük bir gemi ile yola çıkacağını söyledi.

- Komutanım, Genelkurmay Başkanlığı ile de bir durum değerlendirmesi yapsak.

- Sen gelmeden biraz önce görüştüm. Konuyu bir Binbaşı inceliyor. Bana "Bu işin araştırmasını yapıyoruz ve titizlikle üzerinde duruyoruz" dedi. Hatta Müsteşar Mehmet Ali Ülgen'e de ulaştım.

- Şilebin durumunu biliyor mu?

- Acele etmeleri gerektiğini, başka bir gemi için vakitlerinin olmadığını bildirdi. Alp, dua etmekten başka yapacak şu an için bir durum yok; yalnız sen bir yazı hazırla da üst makamlara göndereyim, ne olur ne olmaz.

BELEDİYE PARKI - MERSİN

21 Haziran 1941 Cumartesi günü, saat. 19.30; Belediye Parkı'nda kimse yoktu. Bir masada Yarbay Zeki Işın, Deniz Harp Okulu Komutanı Yarbay Münir Öney ve Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül oturuyorlardı. Pek sohbet ettikleri söylenemezdi. Sadece mecburi bilgiler için ağızlarını açıyorlardı. Münir Yarbay olayı, kafilenin gelişi ile duymuş, Ankara'yı aradığında istenen eksiklerin giderilmesi, geri kalan kararın siyasi olduğu bildirilmişti.

Yarbay Zeki Işın;

Münir Bey, Ankara'dan bana da ihtiyaçlarımızın sizin tarafınızdan karşılanacağı söylendi.

Yarbay Münir:

- Ağabey, elimizden ne geliyorsa yapmaya hazırız. Ancak, bilin ki bu konuda benimde hiçbir bilgim yok.

Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül;

Komutanım, bize acil olarak, 150 şilte, 150 battaniye, 50 yastık gerekiyor.

Bu arada İzzet Kaptan'da masaya geldi. Selamlaşma ve tanışmadan sonra, Yarbay Zeki, İzzet Kaptan'a;

- Kaptan, bu bizim Enosis gemisinin İzzet Kaptanı değil mi?

- Evet Komutanım.

Birçokları Milli Mücadele döneminde Enosis gemisini bilirdi. Oturanların gözü Yarbay'a yönelince, Zeki Bey açıklama yapmak zorunda kaldı.

- Milli Mücadele döneminde ben, Karamürsel taraflarında görev yapıyordum. Denizciler arasında bir haber yayıldı, bir Yunan Gemisi, Rusya açıklarında yakalanmış ve çok değerli yüküne el konulmuştu. Denizciler arasında çok büyük bir coşku olmuştu. O dönemde moralimizi düzelten en güzel haberlerden biriydi.

Bu sefer tüm gözler İzzet Kaptana çevrildi. Yarbay söze girerek,

- Kaptan, olayın asıl kahramanından dinlemek lazım, bir lüt-fetsen.

Kaptan hafif kızarmıştı.

- Kumandan, denk geldi oldu.

- Olur mu kardeşim, bu gençler bak nasıl hevesli, anlat da on-larda bilsin tarihlerini.

İzzet Kaptan, biraz nefes aldı, gözleri ufukta dalıp gitmişti.

Efendim, O sıra Trabzon Nakliyat-ı Bahriye Kumandanlığı, Ruslardan iki adet "Motor Gambot" satın almıştı. Ancak, motor-larında arıza çıktı; Ruslar tamir edeceklerini beyan edince biz de silah ve mühimmat getirmeye giden bir araca takılarak, Rusların Novrosiski Limanı'na gittik. Limanda tamir işlemleri başlayınca, bizde liman çevresindeki yerlerde dolaşıyor, açıkçası biraz da is-tihbarat topluyorduk.

Üsteğmen Hüsnü heyecanlanmıştı.

- Ee,

- Bu dolaşmalarımız sırasında bir haber duyduk. Enosis isimli bir Yunan gemisinin Yunanistan'a hareket edeceği ve yük olarak, çuvallar dolusu altın ve gümüş paralar ile külçe altın, pırlanta ve elmaslar bulunduğu istihbarat ediliyordu. O dönemde orada bu-lunan bir temsilciliğimiz de vardı. Oraya durumu ilettik ve istihba-ratın doğruluğu da ortaya çıktı.

Dinleyenler daha da heyecanlanmışlardı.

Rus limanlarındaki tamir işimiz, 19 Nisan'da bitti. Ancak, biz ertesi sabah çikalım kararı aldık. Ertesi sabah saat 08.00'da hareket geçtik. 20-30 mil açıldık açılmadık, 1 ve 2 numaralı diye adlandırılan gambotlarımızı seyrine bırakarak denizde beklemeye başladık.

Heyecan gittikçe artıyordu.

- Bir gün, iki gün tam beş gün bekledik. Artık, iyice sıkılmaya başlamıştık. Eğer olmazsa yarın yola devam ederiz diye karar vererek, sabahı beklemeye başladık. Meğerse Enosis'de 25 Nisan'da Novorosisk'i Liman'ından hareket etmiş, tabi haberimiz yok. Ben o zaman Yüzbaşı rütbesi ile askerlikten yeni ayrılmışım. Bu arada bu beklemenin hesabını nasıl vereceğiz diye de düşünüyoruz. Sabah motorları çalıştırdık, hareket ediyoruz ama gözümüzde arkada, yavaş yavaş ilerliyoruz. Akşam saat 19 gibi, uzaktan bir baca dumanı gördük. Hava kararmak üzere ama seçiliyor. Motorları durdurup beklemeye başladık.

Yarbay Münir Bey,

Ya müthiş heyecan, aslında olayı sen anlattıkça hatırlıyorum. Ama sahibinden dinlemek bir başka oluyor, hele devam et, kaptan.

- Enosisle, 26 Nisan akşamı saat 20.00'da yan yana geldik. Bizi görünce biraz açık yaptılar ama ateşlediğimiz top durmalarına yetti. Yaklaştım, bizim çocukların elleri tetikte, bu arada bozuk Türkçe ile bir Rum "Kaptan komutan ne oldu biz ne yaptık" dedi. Yukarı geleceğimi ve kesinlikle hareket etmemelerini, hareket edenin vurulacağını söyledim. Yukarı çıktığımda mürettebatta, yolcularda içtima da idiler. Eller havada bekliyorlardı.

Herkes bir oh çekti, sanki o anı hep birlikte yaşıyorlardı.

Emniyet tedbirlerini aldıktan sonra, Enosis'i 2 Nolu gambota bağladık; diğer gambot yanda koruma olarak Trabzon'a doğru yola çıktık. Fakat açık denizden gitmiyoruz, haber alınır, peşimize düşerler diye, sahilden gidiyoruz. Önce, Hopa, Pazar ve Rize'ye uğradık. 01 Mayıs 1922 sabahı ise Trabzon'a vardık.

Yarbay Zeki Bey, her söyleneni kafası ile tasdik ediyor, o da o anı yaşıyordu.

Burada Enosis'e Türk bayrağı çektik ve Trabzon adı verdik. Ancak, asıl sorun söylenen değerli eşyalardı. Bütün aramalarımı-

za ve yolcuları sorgulamamıza rağmen, bir sonuca ulaşamamıştık. Bu arada arama yapan çocuklardan biri yazı makinesini sallayınca içinden bir ses duymuş. Makineyi söküp baktığımızda pırlanta ve gümüşlerle dolu olduğunu gördük. Fakat yine de beklediğimiz miktar değildi. Artık aramadığımız tek yer kaptanın kamara kaplamaları idi; onu da sökün dediler. Marangozlar kamara kaplamalarını söktüklerinde, aralarından birçok altın ve gümüşler bulundu. Enosis'te ele geçirilen yükün değeri o zaman 1 milyon liraydı.

Herkes o anı öyle bir yaşamıştı ki, sandalyeler de çöküp kalmışlardı. Yarbay Münir, çayları söylerken, Yarbay Zeki Bey'de,

- İzzet Kaptan, şimdi bizi bir diğer kahramanlık bekliyor. Biz, mürettebatınızla birlikte yaklaşık 180 kişilik bir kafileyiz ve bizi Port-Said'e götürmen gerekiyor. Görev bu, yarın hareket edebilir miyiz?

İzzet Kaptan önce hafif tebessüm etti, sonrada gülerek;

- Bana sorarsanız, bırakın yarın gitmeyi hiçbir zaman harekete edemeyiz!

Yarbay Işın;

İzzet Bey, bizim çok acil olarak Mısır'a ulaşmamız lazım; ne yapıp edip gideceğiz.

- Komutanım bizi duyarlarsa, limanın çıkışında vururlar. Zaten Krom taşıma işi nedeniyle mimlenmiş bir gemiyiz; bir de sizi duyarlarsa hepten biteriz.

Levazım Yüzbaşı Nevzat,

- Bir korkumu hissediyorum kaptan!

Delikanlı, Biz Milli Mücadele'de savaşmış insanlarız; konu vatan olunca ne sizler ne de ben bir adım geri durmayız. Ancak bilmelisiniz ki, Refah yaşlı bir şileptir. Siz 180 kişiyi bu gemiye doldurursanız ayakta duracak yer kalmaz. Bırakınız yatacak yer bulmayı, helaya bile gitmek isteseler saatler sürer.

Yarbay Zeki Işın,

- İzzet Kaptan, senin bu vatana yaptıklarını hepimizi biliriz. Ancak benim emri değiştirme şansım maalesef yok!

- Komutan, Akdeniz'e açılacağız diyorsun, Akdeniz bir sulh denizi değil ki, denizaltıların kaynadığı Akdeniz'i, kuzeyden güneye aşmamız isteniyor. Yarbayım benim iki filikam var, sal bile mevcut değil, nasıl hareket ederiz?

- Süvari Bey, ben geminin durumunu en ince detayına kadar biliyorum; bize verilen emir zaruri gideceğiz! Başka çaremiz kalmadı.

Yarbayım, size emir verenler, bu geminin kapasitesi nedir bilmiyorlar mı? Emir vermek neyi ifade eder. Bana şeker yüklenecek denildi. Bir de birkaç yolcu alacağımdan bahsedildi. Siz 180 kişi diyorsunuz. Gelin gemiye gidelim. Refah'ın halini görün. Bu kadar insanı bu gemi almaz ve ben böyle bir sorumluluğun üstlenemem.

- Sorumluluğu Bakanlık üstüne aldığını açıkladı.

Refah'ın süvarisi benim. Deniz Hukuku, gemideki yasaları temsil eden, sorumlulukları üstlenen kişinin de süvari olduğunu yazar. Bakanlığın sorumluluğu üstlenmesi bir anlam ifade etmez; olacaklardan sorumlu olacak kişi benim. Yarbayım, ısrar etmeyin bu gemi bu kadar kafiye alamaz.

Süvari Bey, bu kafilenin komutanı olarak ben atandım. Bu kafilenin gemiyle sevk edilme emri bana verildi. Artık benim bir görüş bildirecek durumum yok; karşı çıkacak gücüm de yok. Ben bir askerim ve emre itaat etmekten başka çarem yok.

- Allah bize yardım etsin, öyle bir deniz sahasından geçeceğiz ki, o denizlerde mayınlardan kurtulsak, denizaltılar bizi bırakmaz. İki filikam var o da ancak denizcilerime yeter, Can simidimiz bile yok. Sizi nereye oturtacağım? Yemek ihtiyacınızı nereden karşılayacağız.

- Ankara'da yaptığım görüşmelerde, bu gemi ile açılmayacağı-mızı söyledim; ısrarda ettim. Ancak, biraz daha ileri gitseydim beni korkaklıkla suçlayacaklardı. Şimdi sana tekrar soruyorum; yarın yola çıkabilir miyiz?

Komutanım, bu gemide hela bile ancak personele yetecek orandadır.

Yarbay Münir.

- Onu sabah erkenden, Mersin'deki marangozlar ile çözeriz.

MERSİN POSTANESİ

22 Haziran Pazar, Saat 13'de Mersin Postanesinin büyük salonu, posta işleri ve telefon görüşmeleri için bekleyen insanlarla doluydu. Bu arada postane görevlisi bayanın kendine seslenmesi ile ayağa kalkan İtalyan, telefon kabinine yöneldi.

İtalyan;

Efendim, paket bugün yerine teslim edilecek, son kez onay istiyorum.

Telefondaki kişi;

- Uygundur.

Yabancı postaneden çıkarken, yanına ikinci bir kişi katıldı. Bu İtalyan namına çalışan Taner denen bir Türk'dü.

Taner;

- Şilepte neden askerlerin olduğunu söylemedin?

İtalyan;

- Bak savaştayız, savaşta her şey mubahtır. Ben, birincisi işimi sağlama alırım, ikincisi, bu olay bu sayede bizim üzerimize yıkılacak ve asıl işi yaptırانlar hiç ortaya çıkmayacak; bizde hem işimizi yapmış olacağız, hem de çok zengin.

Bu arada yürüyerek Ramiz'in Kahvesine gelmişlerdi. Asma yaprakları ile süslü bahçede dikildiklerinde Balıkçı Tuzaklılı Deli Faruk onları görmüş ve yanlarına gelmişti. Beraber tekneye doğru yöneldiler. Faruk, her şeyin hazır olduğunu, yakıt ikmali yaptığını belirtti. Bu arada Taner tekneye atlamış, tekneyi çalıştırmıştı. İtalyan, büyük iki valizi tekneye bıraktıktan sonra, cebinden çıkarttığı bir tomar parayı Faruk'a uzattı ve o da tekneye atladı.

Tekne yavaş, yavaş sahilden uzaklaşırken, Faruk da verilen parayı sayıyordu. Limandan bir süre uzaklaşan tekne sağa dönüş

yaparak, Refahın demirli olduğu yere birkaç yüz metre uzaklıkta durdu. Bu arada İtalyan da balıkadam kıyafetlerini giymiş, süratle duyarlı mayınların son bakımlarını yapıyordu. Taner, Refahı görece şekilde oltaları denize atıp beklemeye başladı. Bu arada bir taraftan Refahı izliyor, diğer taraftan da İtalya'nın son kontrollerini takip ediyordu.

Biraz sonra denizden bir ses geldi; İtalyan suya dalmıştı. Deniz süt liman, Refah ise hafif esintinin verdiği etki ile sallanıyordu. Taner'in gözü sürekli Refah da idi. Bu arada Refah'ta bir hareketlilik olmuş, bir denizci, güverteden aşağıya bakmaya çalışıyordu. Ama denizde bir dalgalanma ya da hayat belirtisi yoktu. Biraz sonra Refah'ın göremeyeceğı taraftan bir ses geldi; Taner hemen ip merdiveni atarak, İtalya'nın çıkmasını sağladı. Oltalar toplandı ve Mersin Limanına doğru hareket edildi.

MERSİN LİMANI

22 Haziran 1941 Pazar günü, Mersin Liman Başkanı Zihni Koçak, Mersin Limanındaki makamında oturuyordu. Refah Şilebi Mersin Limanı açıklarında mahcup bir çocuğun boyun büktüğü gibi, kendini dalgalara vermiş hafif, hafif sallanıyordu. Her ne kadar çelik yapısı olsa da 40 yılı devirmiş, artık yaşlı sayılacak bir yorgunlukta idi. Yıllarca açık görevlere gittiği gibi Türk Devleti için gizli görevlerde üstlenmişti. Refah bekliyordu.

Zihni Koçak Bey makamında yalnız değildi. Yarbay Zeki Işın ve Ticaret Müdürü olan Samet Sağan ile birlikteydi. Yarbay Zeki Beyin hala sinirleri yerinde değildi. Bağırır bir ses tonu ile;

Ya kardeşim anlamak mümkün değil, yarın kalkacağımızdan kimsenin haberi yok; çıldırmamak içten bile değil. İngiliz Konso los randevu vermişti, evine gittim kapı duvar, geminin bağlı olduğu acenteyi buldum; adamın hiçbir şeyden haberi yok. Geminin kalkacağından haberi var, ancak, kafilenin gideceğinden haberi yok. Ben krom yükleyeceğim diyor, siz ise "Bana resmi olarak bir yazı ulaşmadı" diyorsunuz. Lütfen Münakalat Vekâletine telefon ederek gerekli talimatları alınız.

Zihni Koçak:

- Komutan, bugün Pazar, evden ulaşmaya çalışacağım.

Zihni Bey'in Münakalat Vekilinin evine yaptığı arama başarılı olmuş, bakan konuşmayı kabul etmişti. Zihni Koçak;

Nasıl olur efendim? Bu gemiye 180 yolcu mu? Bana neden önceden sorulmadı, neden haber verilmedi? Refah'ın kapasitesi ancak 28 kişilik personeline göredir. Vallahi apteshanesi bile iki tanedir. Buna karar verenlerin geminin halinden haberleri yok mudur?

Zihni Bey, Telefonu kapattı ve Zeki Bey'e dönerek;

- Vekil hemen hareket edin, dedi.

- Yani?

- Komutanım! Ben bu gemiyi biliyorum, bu bırakın 180 kişiyi, kendi personelini götürsün yeter.

- Sayın Başkan, beni aldığım emre göre bugün hareket etmem gerekir.

Zeki Bey, ben şimdi geminin kaptanını bularak bir görüşeyim.

HAVA ALAY KOMUTA KARARGÂHI - ADANA

22 Haziran 1941 Pazar; Yüzbaşı Reşat, kompartımandan indiğinde Adana'nın o sıcak havası hemen kendini belli etti. Ankara hala baharı yaşarken, Adana yazın nimetlerinden yararlanıyordu. Garın girişine eski, mavi Amerika'dan geldiği hemen belli olan burunlu, kamyon bozması bir otobüs çekilmiş, gelenleri götürmek için hazır bekliyordu. Otobüse binen, yüzbaşı ve asteğmenler, gıcırısından "Yeter beni emekli edin." Diyen otobüste ilerliyorlardı. Reşat Bey, pencere yanında tek oturuyor, Adana'yı seyrediyordu. Bürokrasi, bürokrasi diye düşündü. Mantık nerede, bürokrasi nerede; neden bu kadar uzaktalar ki? Bir gün de gidecekleri yolu, 3- 5 güne yaymışlardı. Ne işimiz var bizim Adana'da diye düşündü. Bu arada karargâha gelinmiş, karargâh komutanı Albay Necati Güven Kaya, kafilayı karşılamıştı.

Necati Albay ile Yüzbaşı Reşat muhabbete daldıkları bir sırada, kahveler de geldi. Yüzbaşı Reşat Ersel;

Komutanım kahve bulmuşsunuz?

Necati Albay;

- Ne kahvesi Reşatcığım, alışveriş yaptığımız toptancı bize kahve geldi diye haber veriyor, burada bir bakıyoruz, kavrulmuş nohut; kahveyi kim bulmuş ki biz bulalım.

Yüzbaşı Reşat, Kahveden bir yudum alırken, bir posta eri içeri girerek elindeki kâğıdı Albay'a uzattı.

- Komutanım, yeni gelen emir, kripto çözülerek size sunulmuştur.

Albay mesajı okuduktan sonra;

- Reşatcığım, sizin için yeni bir emir aldım. Mersin'e gidiyorsunuz.

- Hayırdır İnşallah!

- Burada, Mersin'de bulunan Denizci Yarbay Zeki Işın'ın emrine gireceğiniz yazıyor.

- Şimdi daha da hayırdır inşallah. Bizim bir denizci ile ne işimiz olabilir ki?

- Burada bir açıklama yok, hemen Mersin'e ulaşarak, Yarbayı bulman ve emrine girmen yazıyor. Tam net olmasa da duyumlarda bir grup askerin deniz yolu ile Mısır'a hareketinden bahsediliyordu, böyle bir durum olabilir.

Komutanım, bunlar bizi denizden mi göndermeyi düşünüyorlar?

- Korkarım öyle;

- Bu karışıklıkta, Akdeniz'in bir mayın ve denizaltı cehennemi-ne gemiyle girmek, büyük bir risk olacak.

- Maalesef;

- Süre vermişler mi?

- En kısa sürede diyor.

- O zaman biz kalkalım komutanım.

- Pekil!

Havacı Asteğmenler aynı otobüsle Mersin'e doğru hareket ettiler. Mersin'e ulaşan araç direk Deniz Harp Okulu'ndan içeri giriş yaptı. Kafileyi bir gedikli bekliyordu. Gedikli;

Komutanım siz rıhumda bulunan Refah adlı şilepte bekleniyorsunuz. Kafilenin istirahatları için burada yer ayarlandı.

İki gündür yollarda perişan olan öğrenciler, Deniz Harp Okulunda kendilerine ayrılan yere yerleşmek için hareketlendiler.

Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Teşekkür ederim. İbrahim ve Haydar siz benimle gelin, Mesut sen de arkadaşların yerleşmesinde yardımcı ol.

Yüzbaşı Reşat Ersel, yanına İbrahim Saygner ve Haydar Gürsan'ı alarak şilebe doğru hareket etti.

REFAH ŞİLEBİ - MERSİN

Bir tekneyle şilebe çıkan Yüzbaşı Ersel, burada Deniz Harp Okulu Komutanı Yarbay Münir ve Yarbay Zeki Bey ile buluştu. Selam vererek kendini tanıttı.

Yarbay Zeki Işın;

Yüzbaşım, biz bu şilep ile Mısır'ın Port-Said limanına gideceğiz. Sizi de kafiyele dâhil etmişler. Bu görevde beraberiz.

Yüzbaşı, şilebe şöyle bir baktı, ambarlar üzerine samandan yataklar serilmekte ve her birini üzerine birer battaniye konmaktaydı. Bu arada iki marangoz gemiye ek hela yapıyordu.

Yarbay Zeki Işın;

- Durumun vahametini ben de görüyorum; ancak yapacak bir şey yok!

Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Komutanım yemek durumunu ne yapacağız?

Yüzbaşı Nejat Anday;

- Yemek işini biz halledeceğiz, aşçı ile görüştük, seyahat sırasında bize de yemek yapacak; erata da kumanya hazırlandı.

Kazım Okey, gelerek selam verdi. Yüzbaşı Kazım Okey;

- Komutanım, Kromyükleme işini, Ankara'daki Genel Karargâha ilettilik. Karargâhın talimatı ile yükleme işinden vazgeçildi.

Yüzbaşı Reşat Ersel, Yarbaya baktı. Yarbay Zeki Işın, Ersel'in ne demek istediğini anlamıştı;

Kardeşim böyle bir şey olabilir mi; burada kıpırdayacak yer yok bir de başımıza krom çıkarttılar; ambarları askerlere vereceğiz diyoruz, adamlar da "Biz buraya krom yükleyeceğiz." diyorlar; bu nasıl bir iştir anlamadım.

KAPALI ÇARŞI - MERSİN

Hava Asteğmen Haydar Gürsan, şilepten ayrıldıktan sonra Yüzbaşı Ersel'de izin istemiş ve Mersin'i dolaşmaya koyulmuştu. Şimdi Mersin çarşısında dolaşüyor, dükkânların önünden içeriyi süzüyordu. Bir dükkânın önünde tahta bir şezlong da oturan dükkân sahibi ile karşılaştı.

Haydar Gürsan;

- Ben bu şezlongdan almak istiyordum.

Dükkâncı:

- Maalesef hiç kalmadı.

- Peki, bu oturduğunuzu satamaz mısınız?

- Ona da, da ben oturuyorum.

- Peki!

Haydar Gürsan tam gitmeye yöneldiği sırada dükkâncı;

Evlât, gel bakalım sen kimsin ve bu sandalyeyi niçin istiyorsun?

- Efendim, ben Harp Okulu mezunuyum ve gemiyle göreve gideceğim.

Asker olduğunu anlayınca, dükkân sahibinin yüzü değişti; sandalyeden kalkarak, içeri bağırdı;

- Çocuklar hele bir dışarı gelin.

İçeriden bir işçi koşarak geldi. Dükkâncı;

- Bu sandalyeyi temizleyin ve paket yapın.

Haydar Gürsan (elini cebine atarak);

- Efendim borcumuz ne kadar?

Dükkâncı;

-Bu benden sana hediye;

Haydar Gürsan koltuğunun altında iple bağlanmış şelzong ile giderken yerde bir çakı buldu; bunu da aldı, cebine koyarak Mersin'i dolaşmaya devam etti.

İKİNCİ BÖLÜM

REFAH ŞİLEBİ

23 Haziran 1941 Pazartesi, saat 16.00'dan itibaren erler şilebe binmeye başlamışlardı. Erlerin yerleşmesi için Yüzbaşı Kazım Okey görev yapıyor; binen asker şilebin ambarlarına yönlendiriliyordu. Abdurrahim da bunlardan biriydi. İçeri girdiğinde kesik bir kömür kokusu burnunu dağlamış, nefes alamaz hale gelmişti. İlk gelenler, burada buladıkları süpürgelerle kömürü temizlemeye ve kendilerine yer açmaya çalışıyorlardı. Bu süpürme işi de içeriyi toza dumana boğmuştu. Abdurrahim da işi biten birinden süpürgeyi alarak kendi tarafını süpürmeye başladı.

17.05'de Yarbay Zeki Işın ve İzzet Kaptan da Kara Hüseyin'in motoruyla şilebe geldi. Askerler içtima halinde bekliyorlardı. Ambarın üstü, hatta yerler bile şiltelerle kaplanmıştı.

Yüzbaşı Kazım Okey sayımları yapmış, tekmile hazırды. Yüzbaşı Kazım Okey;

Komutanım! 18 Denizci Subay, 1 Havacı Subay, 20 Havacı Askeri öğrenci, 63 Deniz Gediklisi, 68 Denizci Er ve erbaşı emir ve görüşlerinize hazırды.

Yarbay Zeki Işın:

Rahat, herkes belirlenen alanlarda istirahat etsin.

Yüzbaşı Kazım Okey,

- Emredersiniz Komutanım!

Geriye dönerek

- Herkes görev yerlerine marş, marş!

Bu arada Kara Hüseyin'in motoru yeni kişiler getiriyordu. Bu sefer, Liman Reisi Zihni Koçak, İngiliz Konsolos ve bir İngiliz daha giriş yapmıştı. Bu İngiliz trende gördükleri kişiydi.

Zihni Koçak;

- Yarbayım, bu İngiltere'nin Mersin Konsolosudur.

Selamlaşmadan sonra İngiliz Konsolos;

- Bu Bey, bizim Konsolosluğumuzun askeri görevlisidir. O da sizinle birlikte gelecek ve Port-Said' de ki işlerinizi yürütecek.

Yarbay Zeki Işın, İngiliz'i süzdü!

İngiliz Konsolos, İzzet Kaptana dönerek; "Bu takip edeceğiniz rotadır." İzzet Kaptan rotaya baktıktan sonra;

- Beyefendi bu rota bizim tam çatışmanın içinde kalmamıza neden olur, siz de biliyorsunuz ki, Kıbrıs açıkları hem mayın hem de denizaltı saldırıları için çok tehlikeli bir bölge;

İngiliz Konsolos;

- Bu rotayı size garanti edemem. Ancak, Mısır'daki kafileye yetişebilmeniz için bu rotaya uymanız gerekir.

İzzet Kaptan;

- Ben Suriye sahilleri üzerinden ve kıyıya yakın olarak gitmeyi düşünüyordum.

İngiliz Konsolos;

- Sayın Süvari, bu rota Ankara tarafından da onaylanmıştır. Rotanız budur. Size hayırlı yolculuklar diliyorum.

İçtima sonrası ambara inen erler, kömür tozlarını temizlemeye ve kendilerine yer açmaya devam ediyorlardı; temizlikten sonra hasırlar yaydı. Bu arada sancak tarafına yığılan kömür dağ gibi olmuştu.

Refahın motorlarının çalıştığını herkes duymuştu. Eski makineler, cansiperane bir şekilde çabalıyordu. Bu arada Yarbay, üst düzey subaylarını toplantıya çağırarak, yapılacaklar konusunda görüşmelere başladı. Yarbay Zeki Işın;

- Sayın arkadaşlar, malumunuz üzerine çok zor bir yolculuğa çıkmış bulunmaktayız. Ancak, bilinmelidir ki alacağımız bu denizaltılar, savaş dönemlerinde bizim için büyük bir güç olacaktır. Savaşın ne zaman biteceği ya da bizim savaşa girip girmeyeceğimiz bilinmediğinde, her an hazırlıklı olmak zorundayız. Bu amaçla bu zor yolculuğu en sorunsuz bir şekilde tamamlamamız gerekiyor. Gemide tam bir askeri disiplin istiyorum. Gerekli olması durumunda tahliye çalışmaları için bir hareket planı da hazırlayabiliriz. Ancak, bu kalabalık grubun bu tahliye aletleriyle tahliye şansı da çok az olduğu bilinmelidir. Şimdi gemide ilk nöbeti Üsteğmen Fadıl Kartal ve Üsteğmen Fikret Erkin alacaktır; sonrasını belirleriz.

Üsteğmen Kartal ve Üsteğmen Erkin selam vererek dışarı çıkarlar.

Havacı Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Komutanım bize bir emriniz olacak mı?

Yarbay Zeki Işın;

- Yüzbaşım, size geminin kış tarafında yer ayırdık, oraya yerleştiniz mi?

- Doğrudur komutanım, arkadaşlar oraya yerleştiler.

- Güzel, Kıbrıs açıklarında, İngiliz Tayyareleri devriye gezmeleri muhtemeldir, arkadaşları bu konuda uyarınız.

- Emredersiniz. Komutanım bize can yeleği verilecek mi?

- Mevcutları bir inceleyelim, var ise size ulaştırılır.

Üsteğmen Kartal ve Üsteğmen Erkin gemiyi dolaşırken askerlerin kumanyalarını açarak yemeye başladıklarını gördüler. Bir yere onlarda oturdu. Üsteğmen Kartal gemini bordosuna bakarak;

- Devrem ne düşünüyorsun, bu aydınlatılmış Ay-yıldız bizi bir saldırıdan korur mu?

- İyi niyetli iseler korur; ancak son günlerde bölgede vurulan gemileri göz önüne aldığımızda durumumuz pek parlak görünmüyor.

Onlarda kumanyaların açmıştı; Üsteğmen Kartal kumanyadan birkaç lokma aldıktan sonra:

Devrem yemiyorsun, bak köpekbalıklarına rezil olmayalım, hadi atıştır, atıştır.

Telsiz Dairesi ise en sakın yerlerden biriydi. Telsizci Mevlüd bulduğu küçük bir sandalye de oturuyordu; yer açmak için getirilen eşyalar ise odayı tıka basa doldurmuştu. Ortalıkta birçok eşya da yerlere yayılmıştı. İçeriye Telsizci Başçavuş Reşat Kip ve Üstçavuş Osman Ülay girdi. Mevlüd ayağa kalkarak saygısını gösterdi.

Telsizci Başçavuş Reşat Kip;

- Selamünaleyküm.

Telsizci Mevlüd:

- Aleykümselam komutan.

Üstçavuş Osman Ülay:

- Radyo'dan haberleri dinlesek?

Mevlüd;

- Komutan, beş vatlık zayıf bir istasyonum var, pillerim ise bitmek üzere, bu pillerle ancak SOS verebilirim.

Reşat Kip;

- Muhabere yapılamıyor mu?

Mevlüd;

- Söyledim ya, telsiz faal, fakat uzun süre muhabere yapamayız.

Reşat Kip;

- Bu makine spartlı ve kullanımdan artık kaldırıldı, hatta uluslararası sularda kullanımı bile yasaklandı.

Mevl d;

- Komutanım, ben gerekli raporu verdim, ancak Őu ana kadar olumlu bir haber gelmedi. Telsiz Őu anda gemi elektriği ile  alıŐıyor. Elektrik kesilirse ancak bir dakikalık bir iletişim kurabiliriz.

Reşat Kip;

- Peki, kolay gelsin.

İTALYAN ONDİNA DENİZALTISI - AKDENİZ

Akdeniz'in soğuk sularında sessizce ilerleyen bir İtalyan denizaltısındaki sessizliği Telsizci asker bozdu;

- Komutanım şifre çözüldü, bildirdiğimiz geminin vurulmasını talep ediyorlar.

Teğmen Pozzo Corrado;

- Olur mu kardeşim, siz Türk bandıralı olduğunu ve bunu da açık bir şekilde projektör ile belirlendiklerini yazmadınız mı?

- Mesajı bu şekilde bildirdik komutanım.

Tekrar mesaj çekin, şilebin içinde çok fazla insan olduğunu, bu krom taşıyan bir gemiden çok, sanki bir yolcu gemisi pozisyonunda olduğunu belirtin; kesin teyit istediğimizi de söyle.

Torpedo Astsubay;

- Durum konusunda ne düşünüyorsunuz komutanım?

Durum, bize bildirilenden çok farklı, bize krom yüklü bir gemi olduğu bildirildi ancak, güverte de çok fazla insan var.

Torpedo Astsubay:

- Peki! Vuracak mıyız?

- Bir yanlış anlaşılma olduğunu tahmin ediyorum. Ancak, emir kesinleşirse yapacak bir şey yok! Siz 45'lik bir torpidoyu atışa hazır tutun.

- Emredersiniz.

Telsizci İtalyan Askeri:

- Komutanım, kesin teyit yapıldı, vurulması emredilmekte.

Teğmen Pozzo Corrado;

- Torpedo subayı, atış için hazır ol!

Torpedo Astsubay:

- Hazırız komutanım.
- Ateş!
- Torpedo ateşlendi komutanım.

REFAH ŞİLEBİ - AKDENİZ

Şilep sakın bir şekilde yol alıyor, hafif bir rüzgâr şilebi yalayıp geçiyordu. Ay yıldızı aydınlatan ışık hariç, ışıklar azaltılmış olsa da ay ışığı yüzlerin seçilmesine yardımcı oluyordu. Herkes belirlenen yerlerine oturmuş, kimi yatmış, kimi ise yanındaki arkadaşıyla kısık bir sesle sohbet ediyordu. İki asker şiltelerden boş buldukları yerlere basarak devriye atıyorlardı. Denize vuran dolunayın ışığı ayrı bir güzellikteydi. Bu sessizliği bir ıslık sesi bozdu.

Saat 23.01'de Geminin iskele tarafından önce ıslığa benzer bir ses duyuldu ve arkasında geminin baca bölgesinde, deniz çizgisinin biraz üstünde bir yerinden, müthiş bir patlama sesi duyuldu. Yaşlı gemi, hafifçe sendeledi, kerpeten ile vücuttan parça kopartılıyormuş gibi bir ses ortalığı inletti; tüm gemini demir aksamı bağıırıyordu. Gemi önce iskele tarafına yatsa da tekrar doğruldu.

İnfilakın oluşmasıyla birlikte birçok kişi denize düşmüştü. Patlama da filikaların bazıları parçalanmış, ancak, sancak tarafının üst güvertesindeki filikalar sağlam kalmıştı.

Patlama ile birlikte ambar üstünde yatan Yüzbaşı Reşat Ersel'in üzerine büyük bir su kitlesi yığılmıştı. Gemi, iskele tarafına tekrar yatmaya başladı. Ambar kenarına konulmuş filika ters dönmüş ve parçalanmıştı.

Nöbetçi subayı Fadıl Kartal, patlamayla birlikte açık ambar kapağından içeri düşmüş, kolu kırılmıştı.

Bütün subaylar, kaptan köşküne doğru hareket ettiler. Yarbay Zeki Işın ve Kaptan İzzet Dalgakıran biraz yüksek bir yerde ayakta duruyorlardı.

Yarbay Zeki Işın;

- Arkadaşlar bir patlama oldu ama gemiye bir şey olmayacak. Telaşa kapılmayın; her arkadaş belli bir yer tutarak galeyanı önlesin. Geminin saçları iki buçuk santim kalınlığındadır, dayanır.

Denize düşen arkadaşları çıkartmak için gemi personeli uğraşiyor. En kısa sürede onları da gemiye çıkartacağız.

Eliyle Karanlığı işaret ederek;

- Zaten Kıbrıs Adası burnumuzun dibinde, oradan nasıl olsa yardım gelecektir. Siz göreviniz ne ise personelinize talimatı iletiniz. Onların yaptığını yaparak paniğe kapılmayın. Nevzat! Koş telsiz kamerasına git.

Birden iskele tarafında, Refah'ın iki yüz, iki yüz elli metre açığında bir ışık belirdi. Bu bir denizaltının silyon feneri gibiydi. Zeki Bey olayı anlamıştı. Yarbay Zeki Işın;

- Arkadaşlar, denizaltılar etrafımızda dolaşüyor. İşte ışığı görülüyor. Gemimizin batmadığını anladılar; şimdi bize top ateşi açacaklar. Yaktığınız meşaleleri söndürün; kibrit filanda yakmayın. Hey sen, kampanayı çalmaktan vazgeç, sessiz olun.

Başçavuş Nevzat Durukan ise telsiz dairesinden geri döndü.

Komutanım! Telsiz dairesi tamamen su altında kalmış, iletişim kurmak mümkün değil.

- Anladım.

Panik olmayın emrini, kimse duymaya niyetli değildi. Sancak tarafında sağlam kalan tahliye filikasına hücum edenler vardı. Bazı kişiler filikaya binmiş, bazıları ise binmeye çalışıyordu. Aslında patlama olsa da gemi yan yatmış ve doğrulmuştu. Ancak bu panik esnasında, biraz daha yana yattı. Bilinç kaybolmuş bırakın denizdekilerin çıkartılmasını, gemi batıyor diyerek bazı kişiler hala denize atlamaya devam ediyordu. Bu arada binilen filikanın iplerinde bazıları kopmuş, içindekilerin bir kısmı denize, bazıları da alt güverteye düşmüşlerdi.

Ambarda ise durum daha vahimdi. Patlama ile bir anda kömür erlerin üzerine yıkılmış, birçok er kömürlerin altında kalmıştı. Bunlardan biri de Abdurrahim'di; her ne kadar "İmdat, arkadaşlar yardım edin." Dese de herkes kendi derdine düşmüştü. Kimse kimseye yardım edecek durum da değildi.

Yüzbaşı Kazım Okey, Yüzbaşı Nejat Anday, Yüzbaşı Fahri Gümüşkamçı ve Yüzbaşı Şerafettin Özaygen deniz suyunun basması nedeniyle kamaralarında mahsur kalmışlardı.

Kazım Okey;

- Sesimizi duyan yok mu yardım edin.

İki kişi demir kapıyı dışarıdan zorluyorlardı. Gedikli Çavuş İbrahim Ekinci;

- Komutanım ben İbrahim, yanımda bir er var.

Yüzbaşı Fahri;

- İbrahim, biz içeriden çekiyoruz, siz dışarıdan yüklenin.

Gedikli Çavuş İbrahim Ekinci;

Komutanım kapı sıkışmış açılmıyor, siz içeriden çekmeye devam edin, biz dışarıdan itiyoruz.

Yüzbaşı Fahri;

- İbrahim, kapıyı kıracak bir şey bul, burada su dolamaya devam ediyor, acele et!

Astsubay İbrahim koşarak uzaklaşır.

Yüzbaşı Şerafettin;

- Aslan parçası, yüklen be kardeşim.

Er Sefer Çetindemir;

- Komutanım kıpırdamıyor bile, ama merak etmeyin.

Kapı şişmiş ve tamamen kilitlemişti. Sefer ne kadar uğraşsa da onun da boğazına kadar da su yükselmmişti. O da komutanlarıyla birlikte orada can verdi.

İTALYAN DENİZALTISINDA

Teğmen Pozzo Corrado;

- Gözcü, rapor ver.

Gözcü Astsubay;

- Komutanım, iskele tarafından hedef vuruldu.

Teğmen Pozzo Corrado;

Telsizci rapor geç. R. SMG. Özellikle ONDINA adlı denizaltı bugün, Teğmen Dal Pozzo Corrado'nun komutasında iken, Akdeniz'de 36.08 kuzey 34.44 doğu enlem ve boylamında, Türk bayraklı, Buharlı Yük Gemisi Refah'ı, atılan bir torpido ile iskele tarafından ağır yara aldırılmıştır. Şilebin batışına kadar bölgede kalınacak, ayrıca batış için rapor verilecektir.

AKDENİZ'DE YAŞAM MÜCADELESİ

Saat: 01.30'da Sancak tarafındaki diğer sandal suya indirilme-ye çalışılmış, ancak çok kişinin müdahalesi nedeniyle iplerinden koparak denize düşüp ve parçalanmıştı. Diğer sağlam sandalın başında ise Yüzbaşı Nevzat Erül, Yüzbaşı Muhittin Darga silahlarını çekmiş bekleyenlere bağınıyorlardı. Yüzbaşı Muhittin Darga;

- Arkadaşlar, diğer sandalın halini gördünüz, bu sandal bizim tek umudumuz; eğer buna da aynı hücum olursa ilk harekete geçeni vururum. Sandalı hareket ettiremiyoruz; yanınıza kumanyalarınızı alınız ve bekleyiniz. Gemi battıkça bu sandal denize inecektir. (Bıçağı göstererek) O zaman ipleri keseceğim ve kurtulacağız. Şimdi herkes bulabildiği kadar, kumanya, harita, pusula, hayatımızı devam ettirecek ne varsa bulun getirin.

Patlamadan kurtulan Havacı Asteğmen Haydar Gürsan ise hemen asılı bir can simidinin Mersin'de yolda bulduğu çakı ile iplerini kesmeye başlamış; yerinden söktüğü can simidi ile suya atlamıştı.

Gemi yavaş yavaş yan yatıyor, bulabildiklerini toplayıp gelen kazazedeler, sandalın yan yatmaya başlayan gemiden suya değmesini bekliyorlardı. Ancak bu kalabalığı bu sandalın taşıması mümkün değildi. Zaten birçoğu içine binip oturmuşlardı. Can derdi başka bir şeydi. Nevzat Yüzbaşı silah elinde daha fazla kişinin binmemesi için nasihat ediyordu. Sandal suya değdiğinde geminin kenarında bekleyen ipler tek, tek kesildi. Ama sandal gemiden ayrılmıyordu. Sandalın artık bir kişi daha alması mümkün değildi. Binemeyenler yaşlı gözlerle sandala baktılar; sandaldakiler ise yere.

Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül;

Arkadaşlar, gemiden uzaklaşmamız lazım, geminin girdabı bizi de içine çeker. Şimdi hep beraber küreklere asılın.

Sandal 15 kişilik olmasına rağmen 23 kişi olmuşlardı. Bu arada saat 02.30 olmuştu. Gemide kalan Çarkçıbaşı Nazmi Kansu ve Üst-çavuş Ahmet İkizler' de suya atladı. Sandalın yanına gelip kenarından tutundular. Sandal iyice suya gömülmüş, en ufak harekette su alıyordu. Nevzat, "İçeri çekin!" dedi. Onlarda filikaya alındı. O esnada gemini kış tarafından Refah Serdümeni Rıdvan Kalyoncu'da atladı ve yüzerek o da filikaya geldi. Sayı 26 olmuştu.

Bir can simidine tutunmuş olan Gedikli Başçavuş Mehmet Erdem ise denizde yüzüyordu. Bu arada yanına bir karartı belirdi; köpekbalıkları.

Gedikli Başçavuş Mehmet Erdem yanında bir nefes hissetti.

-Sen kimsin?

- Ben geminin telsizcisiyim.

Mehmet Erdem;

- Kazayı haber verebildin mi?

- Maalesef, telsiz gemi elektriği ile çalışıyor, piller de zaten zayıftı, daha hareketlenmeden odaya su doldu telsiz suya battı. Gemi batmayacak her hale ben gemiye çıkıyorum.

- Gitme, bekle biraz.

Ancak telsizci gemiye doğru hareket etti.

Bu arada Yüzbaşı Nevzat Erül'ün sesi duyulur;

- Mehmet bu tarafa!

Mehmet sandala doğru yüzdü ve sandaldakilerin yardımı ile sandala çıktı.

Sandalda bulunan Nevzat Erül'ün gözüne gemi süvarisi İzzet Kaptan takıldı. Ağzında piposu ile dimdik ayaktaydı.

Nevzat Erül;

-İzzet Kaptan, kendini kurtar gel hiç olmazsa şuradan tutun.

İzzet Kaptan;

- Siz kurtulmaya çalışın. Ben gemide kalacağım.

Bu arada Yüzbaşı Sabahattin Közdemir'de filikaya gelmiş ancak, filikanın taşıma gücü kalmamıştı. Filikanın kenarından tutundu.

Sabahattin Közdemir;

- Arkadaşlar ne olur beni de alın.

Yüzbaşı Nevzat Erül, filikadakilere bakar, herkes alınmasını ister gibi baktı. Nevzat elini uzattı; artık sandaldaki sayı 28'e ulaşmış, denizle aynı hizaya gelmişti. Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül elinde tabancayı havaya kaldırarak, daha fazla binilmesini önlemeye çalışacaktı. Bu arada.

Denizdeki Bir Er, "Komutanım ne olur beni de alın, nişanlıyım, ne olur yardım edin." Bir gedikli ise "Yalvarırım komutanım, eşim, anam tek başına, Allah aşkına beni de alın."

Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül;

- Evladım, buraya bir kişi daha binerse hepimiz batarız, görüyorsunuz zaten su ile aynı hizadayız.

Ancak, bunu kimse dinlemiyor, sandala yapışmaya çalışıyorlardı. Yüzbaşı Nevzat, bir el ateş etti. Bu ses bir anda denizdekilerin geri çekilmelerine neden oldu.

Nevzat Erül;

- Vallahi şu bilinsin ki, elini ilk sandala atanı anlından vururum.

Gemide kalanlar ise hummalı bir şekilde eline geçen şeylerle denize atıyorlardı. Bunlardan bazıları ambar kapaklarını sökmüş ve öyle denize atlamışlardı. Tahta ile denize atlayanlardan biri de Er Abdurrahim idi. Ancak, Abdurrahim denizde tahtayı bulamadı. Bu arada bir kazazede tayyareler için tanıtım olarak kullanılan ay yıldızlı bir tahtanın üzerinde duruyordu. Er Abdurrahim;

- Komutanım beni de alsanız?

- Gel!

Abdurrahma'nın elini tutarak yukarı çıkartan gedikli, tahtanın çevresinde 6 kişinin daha olduğunu gördü. Onları da aldılar.

Köprü üzerinde, Yarbay Zeki Işın, Yüzbaşı Nejat Anday ve Süvari İzzet Kaptan dikiliyorlardı. Gemi artık iyice yana yatmış; suya tamamen gömüleceği görülüyordu.

Yarbay Zeki Işın;

- Kaptan, bizde atlayalım, gemi iyice suya gömüldü.

İzzet Kaptan;

- Komutanım, ben çok yorulдум, benim ömrüm bu kadarmış; hadi siz atlayın.

Yüzbaşı Nejat Anday;

- Hadi komutanım, yoksa geminin girdabına kapılacağız.

Yarbay Zeki Işın;

- Kaptan, hakkını helal et.

- Helal olsun komutanım, siz de helal ediniz.

- Helal olsun!

Zeki ve Nejat komutanlar birlikte suya atarlar.

Başçavuş Abdullah Şay ve Başgedikli Kamil İnan'da ambar ka-
pağının üstünde denizde kalmaya çalışıyorlardı. Bu arada İngiliz
ile Abdullah göz göze geldi.

İngiliz:

What Time Is it?

Abdullah bir anda kolundaki saati fark etti; Saat 23.01'de, yani
patlamanın olduğu anda durmuştu. Saate bir iki vurur, çalışmadı-
ğını görünce;

- Kaput, Kaput!

İngiliz'de denize gömüldü.

Yarbay Zeki Işın ve Yüzbaşı Nejat Anday da denizde bir tahtaya tutunmuş bekliyorlardı.

Yarbay Zeki Işın:

- Nejat, sağ bacağımda çok şiddetli bir ağrı var.

Yüzbaşı Nejat Anday;

- Komutanım, kramp girmiştir. İsterseniz bir bakayım.

Yarbay Zeki Işın:

Yüzbaşı, ben dayanamayacağım kendimi bırakıyorum.

Yüzbaşı Nejat Anday;

Komutanım yapmayın, bakın, bizi haber almışlardır, birkaç saat dayanabilirsek, mutlaka birileri gelir.

Yarbay Zeki Işın;

- Nejat, bu çocukların hakkını ben nasıl öderim?

Yarbay bir yandan da ağlıyordu.

Yüzbaşı Nejat Anday;

- Komutanım ne olur böyle konuşmayın, ne olur dayanın, bu olayı ve haksızlıkları siz, bizzat kendiniz anlatacaksınız.

Yarbay Zeki Işın;

- Nejat, sana vasiyetim, kurtulan çocukları tek tek bul ve haklarını helal etmeleri temin et. Aileme de selam söyle onlarda hakkını helal etsinler.

Yarbay ellerini tahtadan saldı ve sulara gömüldü.

Yüzbaşı Nejat Anday;

- Komutanım! Komutanım!

O da yarbayın arkasından suya daldı ve bir daha çıkmadı.

Bu arada sandal biraz açılmıştı ki, gemi saat. 04.30'da ikinci bir patlamayla sarsıldı. Bu patlamayla gemi ikiye bölündü ve batmaya başladı. Gemide kalanlar da gemiyle birlikte sulara gömülmüştü. İkinci patlama ile etraf aydınlanmış; köpekbalıkları ise denizde yüzenlere saldırıyordu. Karanlık denizde çığlıklar gökyüzüne yükseliyordu.

REFAH KURTARMA SANDALI

Sandal artık denizde yalnızdı. Etrafta birçok kazazede eline geçirdikleri malzemelerle su yüzünde kalmaya çalışıyorlardı. Sandaldakilerin bir kısmı kürek çekerken, bir kısmı ise kepleri ile sandala dolan suyu boşaltmaya çalışıyorlardı. Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül;

- Arkadaşlar, içimizden birini komutan olarak belirlememiz gerekir. İçinizde en kıdemli olarak ben varım; Muhittin Yüzbaşı'da denizci olarak bize yol gösterecek. Sandala binerken bir pusula aldım, ne tarafa gitmemiz konusunda sizin bilgilerinize ihtiyacım var.

Yüzbaşı Muhittin Darga;

Arkadaşlar, aslında Kıbrıs Adası'na daha yakınız. Ancak, rüzgâr ters estiğinden bizi zorlayacaktır. O nedenle biz tekrar Türkiye sahillerine yönelmemiz gerekir.

Tayyareci Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Ayrıca, kazayı duyan gemilerin de bizi bulma ihtimali var, bence bu fikir uygundur.

Bu arada, Gedikli Başçavuş Abdullah Şay ve Astsubay Başçavuş Kadir Karaül ambar kapağında, Gedikli Başçavuş Kamil İnân, Bandırmalı er Osman Öznal ve Gedikli Çavuş Sabri Bolvanlı ambar kapağına tutunarak bekliyorlardı.

Er Osman Önal:

- Komutanım takatim kalmadı.

Başçavuş Kamil İnân boynundan çıkarttığı can simidini uzatarak:

- Evladım al şu can simidini.

Er Osman Önal:

- Benden bu kadar komutanım hakkınızı helal edin.

Elini ambar kapağından salması ile sulara gömüldü.

Bu arada Gedikli Çavuş Sabri Bolıvanlı'ya bir anda bir köpekbalığı saldırdı. Ortalık kan gölüne dönmüştü. Haykırış ve bağırışlar ortalığı inletiyordu. Başçavuş Kamil İnan ise kendini ambar kapağının üstüne attı. Şimdi ambar kapağında üç kişiydiler. Hiç konuşmadan sabahın olmasını bekliyorlardı. Soğuk artmış, üzerlerindeki elbiseler ıslak olmasına rağmen sarınmaya çalışıyorlardı.

Güneş ilk ışıklarının yayarken, ambar kapağındakiler hala hiç kıpırdamadan ve konuşmadan oturuyorlardı. Bu arada yanlarından bir yeşilbiber geçti; Abdullah Şay uzanarak biberi aldı. O anda sağ kolundan yaralanmış olduğunu gördü.

Abdullah Şay;

- Arkadaşlar bakın kismetimize ne çıktı.

Abdullah, biberi üçe bölerek arkadaşlarına verdi ve birlikte yemeye başladılar. Sonra yine bir sessizlik oldu. Bu arada Kadir Karaül birden ayağa kalkarak uzaklara bakmaya başladı. Karaül;

Bakin, bakın geliyorlar! Nihayet kurtuluyoruz, bizi kurtaracaklar. Hey buradayız, buradayız.

Kendini denize bıraktı, saldakiler müdahale etseler de Kadir, serabın etkisiyle kendini denize bırakmıştı; yüzmeye çalışılıyordu. Biraz sonra da suda kayboldu.

Abdurrahim'in bulunduğu üst üste konulmuş ambar kapaklarından yapılmış salda ise 8 kişi, denizde kendiliğinden yüzüyordu.

Havacı Asteğmen Haydar Gürsan, parçalanmış can simidi ile kurtulmaya çalışırken, yanında şişmiş bir cesetle karşılaştı. Ceset, arkadaşı İbrahim Saygıner'in di. Ona tutunarak suyun yüzünde de kalmaya çalışılıyordu. Parçalanmış can simidini attı ve artık canının emaneti İbrahim idi. Yanından birçok çör çöp yüzüyor, Haydar ise işe yarar bir şeyler arıyordu. Gözüne yüzen bir patlıcan ilişti;

bir eli ile İbrahim'i tutarken, diğer eli ile de patlıcandan ısırtıklar alıyordu.

Abdurrahim'in bulunduğu tahtada ise 7 kişi tek tek ayağa kalktı ve hiçbir söylemeden denize atladılar. Abdurrahim; "Komutanım gitmeyin, bakın denizin ortasındayız." dediyse de, kazazedeler şartlanmış gibi sıra ile denize atılıyorlardı.

AKDENİZDE BİR SAL - 24 HAZİRAN 1941

Sandalda herkes yorulmuş birçoğu uykusuzluktan sızmışlardı. Bazıları ise şapkaları ile sandala dolan suyu boşalmaya devam ediyordu. Battaniyeden yapıkları yelken onları bilmediği bir yere doğru yavaş, yavaş sürüklüyordu.

Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül;

- Arkadaşlar, bir limonum var, bunu 28 parçaya böleceğim, bir damla limon olsa da insanı hayatta tutar.

Nevzat Erül, limonu bölerken, Muhittin Dalga ayağa kalktı ve sesi dinlemeye çalışıyor gibi kulaklarını tutuyordu. Bu arada uzaktan bir tayyare belirdi. Muhittin Dalga, sandaldan aldığı bir battaniye parçasını sallayarak uçağa kendini göstermeye çalışıyordu.

Muhittin Dalga:

- Hey! Hey! Gör be adam bizi.

Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Muhittin, tayyare çok yüksekte bizi göremez.

24 HAZİRAN SALI SAAT 16.00 SIRALARI

Gemi personelinden biri, ayağa kalktı; sandal hafifçe sallandı. Gemici gözlerini kırptı, elini siper yaptı ve;

- Komutanım, komutanım kara, kara göründü.

Sandal bir anda devrilme tehlikesi geçirmiş, tüm kazazedeler sandalın önün yığılmıştı.

Bir er, "Allah'ım şükürler olsun" dedi.

Nevzat Erül:

- Arkadaşlar küreklere asılın.

Tüm ekip küreklere sarılmış sahile doğru kürek çekiyorlardı.

KARATAŞ FENERİ - ADANA

Fenerci Tevfik Karayığit Efendi, Karataş Feneri'ni yıllardır beklemekteydi. Kulübeden çıkıp sahile yöneldiğinde saat 20.30'u gösteriyordu. Hava kararmaya başlamıştı ki denizde bir karartı gördü. Koşarak eve geri yöneldi. Hem koşuyor hem de bağınıyordu;

- Hacer çabuk çiftely ver!

- Ne oldu Bey?

- Konuşmada çiftely ver!

Kadın çiftely kapıya kadar getirmişti. Bu arada sandal da karaya vurdu. Çiftely kapan Tevfik, koşarak karartının olduğu yere geldi. Tevfik Efendi;

- Durun alçaklar, burada ne arıyorsunuz?

Yüzbaşı Reşat Ersel;

Efendi, biz kazazede Türk subaylarıyız. Merak etme biz Türk'üz.

Tevfik biraz durakladığında Yüzbaşı Muhittin Darga;

- Efendi, görmüyor musun, bak sandalın önünde Refah yazıyor bizde senin gibi Türkçe konuşuyoruz.

Tevfik Efendi;

- Komutanlar ne oldu size?

Yüzbaşı Nevzat Erül;

- Fenerci misin?

- Evet

- Burası neresi?

- Bey burası Karataş sahili;

Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Ey Allah'ım! Geçen Karataş'taki birliğime uçakla gelmiştim; şimdi ise batan bir gemiden kurtulduğumuz filika ile sahiline vardım. Buna da şükür.

Bu arada Fenerci hazır ola geçerek;

- Komutanlarım, ben Karataş Burnu Fenercisi Tevfik Karayığit, emrinizdeyim.

Yüzbaşı Nevzat Erül;

- Tevfik Efendi, burada bir telefon var mı?

Komutanım, Jandarmaya bağlı manyetolu bir telefon var.

Yüzbaşı Nevzat Erül;

- Hemen jandarmaya haber et, geminin batığı ve kazazedelerin olduğunu söyle; biz biraz dinlenelim.

Fenerci Tevfik Efendi koşmaya başladı, bu arda da kapı önünde olayları gözleyen Hacer'e bağınıyordu:

- Hacer! Çabuk çorba yap; misafirlerimiz var.

Hacer içeri girdi. Arkasından Tevfik de lojmana ulaşmıştı.

KARATAŞ FENER LOJMANI - ADANA

Tüm kazazedeler lojmanın iki göz olan odasının büyüğünde omuz omuza oturuyorlardı. Küçük mutfaktan çıkan kah çorba kasesi, kah tabak, ya da bardakta çorba kazazedelere sunuluyordu. Güzel olan, o gün bahçedeki fırında haftalık olarak pişirilen ve bugün yapılan o hala sıcak ekmekti. Kazazedeler daha ne istesin ki.

Kazazedelerin biraz karnı doymuştu ki; Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Efendi bir vasitan var mı? Karataş'taki Hava Üssü'ne ulaşmamız lazım.

- Komutanım, yaşlı bir atım var.

Yüzbaşı Reşat Ersel;

- Hadi davran bir an evvel oraya gidelim.

Aradan iki saat geçmiş, kazazedeler çorbalarını içmiş, hatta buldukları birer dal sigara bile tellenmişti. Bu arada uzaktan gıcırdayarak gelen bir otobüs kapıda durdu. Otobüsten inen Üsteğmen Hamza Karataş, kapıda sigara içenlere seslendi.

- Efendim çok Geçmiş olsun!

Yüzbaşı Muhittin Darga;

- Üsteğmenim, nereden geliyorsunuz?

- Komutanım, biz tayyare üstünden geliyoruz. Reşat Yüzbaşım, olayı anlattı, gerekli tedbirler alındı. Adana ile iletişime geçilerek, durumunuz Ankara'ya bildirildi. Ayrıca Mersin'deki yetkililerde tedbir aldılar.

Yüzbaşı Nevzat Erül:

- Arkadaşlar, hemen hareket edelim.

MERSİN SAHİLİ

Bu arada gece saat 22 civarında, arkadaşı İbrahim Saygıner'in şişmiş cesedi ile sahile ulaşan, Haydar Gürsan; sahil de yüz üstü yatıyordu. Sahilde dolaşan iki arkadaş Haydar'ı ve İbrahim'i görerek o yöne doğru koştular. İbrahim'in şehit olduğunu, Haydar'ın ise yaşadığını gördüler. İri kıyım olan, Haydar'ı sırtladığı gibi hastane yönüne doğru koşarken, diğeri ise İbrahim'in yanında kalmıştı.

MERSİN VALİLİĞİ

24 Haziran Salı Saat: 22.00'de Mersin Valiliği de hareketlenmişti. Mersin Valisi Sahip Örgü, elinde telgrafa şuursuzca bakıyordu. Bu arada içeriye Mersin Liman Başkanı Zihni Koçak girdi. Vali, elinde tuttuğu telgrafi Zihni Bey'e sallayarak;

- Refah batmış, mümkün olan süratte ne gibi tedbirler alabiliriz?
- Sayın Valim, hemen limana giderek çalışmalara başlayayım.
- Hemen harekete et, bende gerekli haberleşmeden sonra limana geleceğim.

Zihni Bey limana koşarken, bazı kişilerde limana doğru hareketlenmişti. Birçok kişi ve tekne sahibi liman da toplanmıştı.

Liman Gece Nöbetçisi;

Başkanım, arkadaşlara hemen haber verdim. Şu anda, Karadeniz, Lütfühüda, Hüdakerim, Ceylan-ı Bahri yelkenli motorları ile İngiliz Konsolosluğu emrindeki Çeçendan Romorkör'ü harekete hazır. Durum Deniz Harp Okulu Komutanlığına da bildirildi; onlarda bir rota çıkartıyorlar, Liman şirketine ait İçel Motoru da Karataş Feneri'ne kadar sahilleri tarayacak.

Zihni Koçak;

- Arkadaşlar hemen hareket edelim.

Tekne kaptanları, teknelerine doğru hareketlendiler.

DENİZDE BİR AMBAR KAPAĞI

Saldakiler bitkin bir halde tahtaların üzerinde yatarken, bir ses duyuldu.

Tekneden;

- Dayanın sizi kurtaracağız.

Abdullah Şay;

-Kamil, ben de Kadir gibi serap görmeye başladım; bizi çağırıyorlar. Ama kafamı kaldıracak halim yok.

Kamil İnan;

Bende duyuyorum.

İki kişi birden aynı serabı göremezdi; doğruldular. Kendilerine yaklaşmakta olan bir motor vardı. Önce Kamil, sonrada Abdullah motora çekildi. Gelen Arap Hüseyin'in motoruydu.

İSKENDERUN - 26 HAZİRAN PERŞEMBE

Abdurrahim'in bulunduğu tahta hala deniz üzerinde yüzüyordu. Abdurrahim, yarı baygın bir halde yatarken, kulağına bir ses geldi. Doğrulduğunda üzerine doğru bir vapurun geldiğini gördü.

Er Abdurrahim; "Buradayım, ne olur buradayım, beni kurtarın." Diyebildi.

Tahta parçasını kürek yaparak o da o yöne doğru kürek çekmeye başladı. Vapura çıkartılan Abdurrahim, gölge bir yere yatırıldı.

Kaptan:

- Adın ne asker?

- Eee, ben bilmiyorum, hatırlayamıyorum.

Kaptan durumu İskenderun'a bildirdi.

Abdurrahim, "Neredeyiz." Diye sordu. Kaptan, "İskenderun açıklarındayız." Abdurrahim, "Biraz su, ne olur biraz su verin." Kaptan, "Sana su veremeyiz."

Bir gemici pamuğa ıslattığı suyu Abdurrahim'in dudaklarına sürüyordu.

Kaptan;

Biraz sabret, sana çorba hazırlatıyorum, ama biraz beklememiz lazım.

Abdurrahim tekrar bayıldı. Gelen Doğan Vapuruydu.

ADANA

Kazazedeler Adana da karşılanmış, hamama götürülmüş ve yeni kıyafetler alınmıştı. Nevzat Yüzbaşı, askeri levazım olması nedeniyle işleri ayarlıyordu. Bu arada Ankara, askerlerin Ankara'ya getirilmesini emretmiş, buna göre hazırlıklar yapılmıştı. "Kısa sürede yola çıkartın" emri ile kazazedeler, hareketlenmiş ve Adana Tren Garından hareket eden trene binmişlerdi. Tren hareket ettikten bir süre sonra Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül,

Arkadaşlar, size tahsis edilen harcırahlarınız dağıtacağım. Diyerek, tek tek 300 lira olarak kazazedelere taksim etti.

Yüzbaşı Muhittin Dalga;

Yüzbaşım 500 değil miydi?

Nevzat Erül;

- Doğru 500 lira çıkıldı; fakat 200 lirası size verilen battaniyeler ve yastıklar için kesildi.

Muhittin Dalga;

- Nasıl yani, biz canımızı kurtarmaya çalışırken, bir de battaniye mi kurtarmaya çalışacaktık.

Nevzat Ülgen;

- Arkadaşlar inanın ben sizden daha kötü durumdayım, olan bu, harcırahınızdan kaza sırasında kaybettiğiniz battaniye ve yastıklar için kesildi, geri kalan 300 liranız ise burada.

MERSİN

Mersin sokaklarında bir kuytu yerde iki polis bir cesedin başında bekliyordu. Ceset, İtalyan ile çalışan Taner'indi. Bu arada sokağa Emniyet Müdürü Hayrettin Keskinbora geldi.

- Nedir durum?

Komiser Coşkun;

- Müdürüm, başından tek kurşunla vurulmuş.

- Üzerinden bir şey çıktı mı?

- Hayır müdürüm, buralardan olmadığını tahmin ediyoruz.

- Anladım, hastane morguna sevk edin, savcı beye ben haber veririm.

- Emredersiniz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENELKURMAY BAŞKANLIĞI - ANKARA

Mareşal Fevzi Çakmak, masanın başında elleri başının arasında duruyor; karşısındaki Mustafa Ateş Albay ise dimdik ayakta bekliyordu. Mareşal, yavaş yavaş kafasını kaldırarak, albaya mı yoksa boş odaya mı seslendiği belli olmayan bir tonda;

Vah evlatlarım vah! Başka ehil adam yokmuş gibi ayyaşlıklarıyla şöhret bulmuş, ne yaptığını bilmez kimselere itibar ile mevki ve yetki verdikçe işte böyle olur. Dünyanın silah diye kıvrandığı bir zamanda, pek mükemmel şekilde yapılmış dört denizaltımıza sahip olamayışımız bir yana, her biri başlı başına bir kıymet olan bunca güzide evlatlarımız boşu boşuna kurban gidişine yanmamak imkânı var mı? Bu kafiye benden bile saklamaya çalıştılar. Yalnız bu olayı böyle kapatamazlar. Gerekli her türlü soruşturma için çalışmalarını başlatın. Ailelere bir baş sağlığı telgrafı çekelim.

Mustafa Albay selam vererek dışarı çıktı.

ANKARA

Kurtulan kazazedeler, Ankara'da trenden indiklerinde bir askeri araç bekliyordu. Ona binerek, doğruca Deniz Müsteşarlığına götürüldüler. Burada bir odaya alınan kazazedelerden Nevzat Erül ve Muhittin Darga ise Amiral Mehmet Ali Ülgen'in odasına çıkarıldı. Amiral gelenleri görünce ayağa kalktı ve onlara yönelirken;

- Gelin çocuklar, çok geçmiş olsun, sağ salim geldiniz ya!

Nevzat Erül;

- Sayın komutanım biz geldik de 168 kişiyi de Akdeniz'de bıraktık.

Haklısınız çocuklar, ama biliyorsunuz savaş ortamı, savaşta bu gibi olaylar olur.

Nevzat Erül;

- Komutanım, biz savaşmadık, sivildik ve göz göre göre hedef olduk.

Amiral Mehmet Ali Ülgen;

- Çocuklar şimdi bunların düşünmeyin, onlara ve size gereken her türlü yardım yapılacaktır.

Muhittin Darga;

- Komutanım, sorgulamak gibi düşünmeyin ancak, merak ediyoruz, bu şilebin durumunu bilmiyor muydunuz?

Amiral Mehmet Ali Ülgen;

- Çocuklar, bana gemi dediler, şilep deselerdi, kesinlikle müdahale ederdim.

Muhittin Darga:

Müsaade ederseniz, burada daha fazla durmak istemiyoruz; gidip biraz dinlenmek istiyoruz.

Amiral Mehmet Ali Ülgen:

- Tabi çocuklar müsaade sizin.

İki Yüzbaşı çıkar. Koridor da;

Muhittin Darga;

- Yalan söylüyor.

Nevzat Erül;

- Anlamadım mı sanıyorsun?

Muhittin Darga;

- Ne olur, hesap sorulur mu?

Nevzat Erül;

Mümkün değil, hesap sorulmaya başlanırsa en üst makama kadar gider ki, bunu kesinlikle yapmazlar.

Muhittin Darga;

- Ben Mareşalden umutluyum, bunları yanına bırakmaz.

Nevzat Erül;

Yüzbaşım, bu çarkın tek farklı dişlisi o, çok zorlanırlarsa onu da görevden alırlar. Zaten duyumlarıma göre, bir açığını arıyorlar, nüfus edemedikleri tek makam orası.

Muhittin Darga;

Yani ölen ölür, kalan sağlar bizim mi?

Nevzat Erül;

- Sen dua ette, bu kazanın masraflarını biz kurtulanlardan almasınlar. Gördün battaniye paralarını nasıl kestiler.

ANADOLU AJANSI - ANKARA - 16 HAZİRAN 1941

Anadolu Ajansı, facia haberini ancak 26 Haziran 1941 günü gazetelere gönderdi; gazeteler ise 27 Haziran'da şu haberle çıktılar:

Cumhuriyet: Bir vapurumuz Akdeniz'de batırıldı, Refah Vapurunda bulunan 185 yolcudan 50 si kurtarıldı.

MERSİN BELEDİYE BİNASI

30 Haziran 1941 günü, Mersin Belediye Başkanlığı'nda Mersin Belediye Reisi Mithat Toroğlu ve Ahmet Düçer Bey oturuyordu. Konu Mersin açıklarındaki kaza idi. Bu arada kapı çalınması ile bu konuşma kesilmiş oldu. Reis, "Gel" diye seslendi; gelen belediye görevlisi Şakir Tosyalı idi. Şakir Bey;

- Sayın Başkanım, şimdi balıkçılar geldiler, ağlarına cesetlerin takıldığı ve bunları alarak buraya getirdiklerini söylüyorlar. Ayrıca, sahillerde de cesetlerin olduğu bilgisi gelmeye başladı.

Başkan Toroğlu;

- Şakir Bey, hemen Asri mezarlıkla görüşün, gerekli tedbirleri alsınlar, ayrıca bana Milli Müdafaa Vekilini de bağlasınlar.

- Hemen efendim.

Görevli çıkarken Başkan oturan kişiye dönerek;

Ahmet Bey, sizde Müftü Beyle görüşün, gerekli dini icaplar için hazırlık yapsınlar.

- Tamam efendim.

Ahmet Bey dışarı çıkarken telefon da bağlanmıştı:

- Sayın Vekilim, evet! Ben Mithat Toroğlu; şu anda aldığımız habere göre, balıkçıların ağlarına takılmak ve sahile vurmak suretiyle birçok kazazedenin cesetlerine ulaşıldı. Bu konudaki emirlerinizi beklemekteyim.

Milli Müdafaa Vekili Saffet Arkan;

- Sayın Başkan, bu şehitlerimizi, Asri mezarlığınızdaki bir boş alana defin işlemlerini yapınız. Sizce de muvafık ise buraya başka kişileri de defnetmeyelim. Başvekâlet ile görüşerek buranın bir şehitlik olarak ittihaz edilmesini isteyeceğim.

- Anlaşıldı efendim. Bu konuda her türlü çalışma için talimatları verdim.

CHP GRUBU TOPLANTISI - ANKARA

03 Temmuz 1941 günü CHP Grup Meclisinin önünde hareketli bir gün yaşanıyordu. Biraz sonra başlayacak toplantının çok çetin geçeceği belli oluyordu. CHP Kütahya Mebusu Dr. Ali Süha Delilbaşı ile Mebus Nebiye Zobaroglu kapı önünde konuşuyorlardı.

Nebiye Hanım;

- Ali Bey, verdiğiniz önerge bugün grupta gündeme alınacakmış;

Dr. Ali Süha Delilbaşı;

- Doğrudur hanımefendi, bu o kazada şehit olan benim yeğenime olan borcum kadar, tüm şehitlerimize de bir borcumuzdur, ben bu davanın peşini bırakmayacağım.

- Siz bu olayı nasıl yorumluyorsunuz?

Bu ülkeyi yönetmeye talip olanlar bu derece basit davranamazlar. Bu şehit olanlar, bu ülkenin en yetişmiş, uzman askerleriydi. Bunlara hiçbir koruma vermeden, Akdeniz ortasına ve savaşın en kızışmış olduğu bölgeye, öylece salarsanız sonucu bu olur. Bu durum bu kadar basit midir ki, ne yapalım biz iyi niyetliydik diye geçirilebilsin.

- Grup toplantısını Sayın Hasan Saka yönetecekmış?

- Hayırlısı olsun, biz bugüne kadar hep "kol kırılır yen içinde kalır" politikası ile tam bir tek adam ve tek ses mantığı ile yönetildik. Çeşitli nedenlerle sesimizi çıkartamadık, ancak bugün öyle bir gün olmayacak; bu vatanın evlatları, bu tek sesliliğe bir son vermesi gerekiyor.

Nebiye Hanım;

- Hadi girelim, saat geldi.

CHP Grup Toplantı, Grup Başkanı Hasan Saka'nın kürsüye gelmesi ile başladı. Hasan Saka;

- Sayın mebuslar; malum olduğu üzere, çok elim bir kaza yaşandı.

Nebiye Hanım "Buna kaza diyerek durumu hafifletemezsiniz. Bu bir faciadır."

Hasan Saka, sinirli bir şekilde;

- Sayın hanımefendi, bunun ismiyle mi toplantıyı geçireceğiz; ha kaza ha facial!

Nebiye Hanım;

- Sayın başkan, öncelikle bu olayın adını koyalım; bu olay "**Refah Faciası**"dır.

Hasan Saka;

- Peki, Refah Faciası ile ilgili olarak bir önerge var; önerge sahibi Sayın Dr. Ali Süha Delilbaşı'nı kürsüye davet ediyorum.

Dr. Ali Süha Delilbaşı;

- Sayın arkadaşlar, birçoğunuzun da bildiği üzere, bu faciada yeğenimi de kaybetmiş bulunmaktayım. Ancak, bilinmelidir ki bu önerge, yeğenime olan borcum kadar, bu faciada şehit olan tüm askerlerimize olan borcumuz için de verildi. Buna göre ben şu soruları ilgili makamlara sormak istiyorum;

- Böyle bir zamanda, böyle seçkin bir topluluğun deniz yoluyla gönderilmesindeki gerek ve görüşlerin nedeni, yararı ve acelesi ne idi? Gitmeleri kesinlikle gerekliyse, başka yollardan, örneğin Basra yoluyla ve eğer daha acele bir durum varsa hava yoluyla gönderilemez miydi?

- Böyle seçkin bir topluluğun, yatacak yeri bile bulunmayan ve cankurtaran düzeni olmayan, çürüklüğü nedeniyle şimdiye dek ticaret taşımacılığında bile kullanıldığı duyulmamış bir Yahudi'nin eski bir şilebinin ayrılmasındaki ilgisizlik, dikkatsizlik ve işe önem vermemek bu facianın en büyük nedenleri arasındadır. Sonuç olarak; bana göre bu ülkenin bu en seçkin topluluğunu böyle bir

faciaya kurban eden, bizim ihmallerimizdir. Bu ihmallerin sorumlularının bulunması ve adalet önünde hesap vermelerini talep ediyorum.

Hasan Saka;

Bu önerge doğrultusunda savunmasını yapmak üzere Milli Müdafaa Vekili Sayın Saffet Arıkan'ı kürsüye davet ediyorum.

Milli Müdafaa Vekili Saffet Arıkan;

Sayın Grup üyeleri; biz hükümet olarak, İkinci Dünya Savaşı'nın geldiğini ve güçlenmemiz gerektiğini gördük ve bu amaçla, silah, teçhizat ve mühimmat alımına hız verdik. Bilindiği üzere, dört muhrip gemi, dört denizaltı ve uçak filosu için İngilizlerle anlaştık. Ancak, savaşın çıkması bu teslimatları olumsuz etkilemiş ve Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi parasını verdiğimiz askeri araçlarımızın verilmemesi bizi çok rahatsız etmiştir. İngilizlerle uzun görüşmeler yaparak, bazen de örtülü tehdit ederek, bu teslimata İngilizleri ikna ettik. Onlarda bize 25 Haziran'da Mısır'dan hareket edecek bir İngiliz konvoyuna yetişmek üzere acele, gemileri teslim alacak kafilenin yola çıkılmasını istediler. Bizde bir geminin bulunması için Münakalat Vekâletine durumu bildirdik.

Arkadan Bir Ses;

- Sayın Vekil, bunları biliyoruz, neden deniz yolu ve neden çürük bir gemi?

Saffet Arıkan;

Sayın arkadaşlar; Münakalat Müsteşarının Milli Müdafaa Vekâletine yazdığı bilgi raporunda, geminin kurtarma düzeninin yerinde olduğunu beyan etmiştir. Geminin çürüklüğü, kurtarma düzeninin yetersizliği ve geminin bu haliyle sefere çıkamayacak durumda olduğunu, gemi süvarisinin ve liman başkanının söylemesine karşın, hareketine emir verilmiş olduğu konusundaki suçlamalar adli soruşturmayı gerektirir. Şu anda bu soruşturma

da başlatılmış olup, bu soruşturma sonucunda şahsımda dâhil olmak üzere, kimin dikkatsizliği ve sorumsuzluğu varsa cezalandırılmasının doğal ve yerinde olacağını belirtmek isterim.

Antalya Milletvekili Rasih Kaplan ayağa kalkarak bağırdı:

- Eğer biz görevimizi yapmazsak, bu ulus, bizi taşlar arkadaşlar!

Bu sırada Refik Şevket Bey'de ayağa kalkmış ve bağırarak:

- Sayın arkadaşlar; kalplerimizi sızlatan bu olayın, son derece büyük bir inceliği var. Toplumsal açıdan bu şehitlerin ailelerine tam bir yardımı borçluyuz. Yasal yönden sorumluları hemen adaletin pençesine teslim etmemiz gerekir. İşin bir de siyasal yönü var. Bu olay karşısında, bu olayı doğuran ihmaller karşısında, Milli Savunma Vekili ile Münakalat Vekiline güvenim kaldı. Bir an düşündüm; verilen soru önergesini, gensoruya çevireyim, dedim. Fakat bizim parti yöntem ve kurallarımıza göre buna gerek duymayarak, bu arkadaşların kendiliklerinden çekilmek istemelerini yeğ tutuyorum.

Başvekil İbrahim Refik Saydam, başkana seslenerek konuşmak için kürsü izni ister.

Başvekil İbrahim Refik Saydam;

- Sayın arkadaşlar sizleri anlamakta zorluk çekiyorum. Hükümetin başı olarak, ben bu sözlerde bir özel amaç hissediyorum. Sanki bu işi Hükümet yapmış ya da sanki bu işi Hükümet saklamak istiyormuş gibi bir ima görüyorum. Rasih Kaplan, 'Ulus bizi taşlar!' dedi; Rasih Kaplan soruyorum ulus bizi neden taşıyor-muş! Ne yaptık ki ulus bizi taşılayacak! Beğenilmek istemiyoruz; ama hizmetlerimizin tam karşılığı olan hakkımızın verilmemesine de sessizce karşılayamayız. Refik İnce, bu işin son derece duyarlı olduğunu söylüyor, vekillere güveninin kalmadığını söylüyor. Ne oluyor arkadaşlar, nedir bu işin son derece duyarlılığı?

Mebus Nebiye Hanım;

- Sayın Başvekil, size bu durum çok basit gelebilir, ancak bizim için çok duyarlı bir konudur. Bu konunun TBMM’de görüşülmesini talep ediyorum.

ŞEHİT EVİNDE TAZİYE

Başçavuş Neşet Aknar'ın eşi Muammer Hanım, divanda uyuyordu. Rüyasında eşi Neşet'i gördü.

Başçavuş Neşet Aknar;

- Sevgili eşim, önemli ve çok tehlikeli bir göreve gidiyorum. Senden bir şey rica edeceğim; ölürsem üstüme evlenmeni istemem.

Muammer Hanım;

- İki gözüm sen nasıl konuşuyorsun; sağ git, sağlam gel. Allaha yemin ederim ki seni bir ömür boyu bekleyeceğim.

Bu arada kapı çalındı. Üçüncü çalınıştta Muammer Hanım, hoplayarak kalktı ve kapıya yöneldi. Kapı açıldığında Dizelci Başgedikli Ziya Lodos ve eşi kapıdaydı.

Muammer Hanım;

- Söyleme, sakın söyleme Ziya ağabey ne olur kocamın öldüğünü söyleme!

- Başımız sağ olsun Muammer Hanım!

Muammer hanım kapıya yığılırken, Ziya'nın eşi, Muammer hanımı tutmaya çalışıyordu.

KASIMPAŞA DENİZ KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI

Gedikli Çavuş Mustafa Toy'un ninesi Zehra Hanım ve nişanlısı Sevim, Kasımpaşa Deniz Kumandanlığı önünde bekliyorlardı.

Zehra Hanım;

- Kızım doğru değildir değil mi? Mustafa'ma bir şey olmamıştır.

Sevim;

- İnşallah ana, inşallah

Bu arada Sevim hayallere dalmıştı;

Mustafa;

- Sevim! Biliyorsun ninemden başka kimsem kalmadı. Emanet edeceğim kimse de yok, senden ricam ona ben dönene kadar iyi bak. Bu çok şerefli bir görev, bak göreceksin, yeni denizaltıya bayrağımızı kendi ellerimle çekeceğim, dönünce de en kısa sürede düğünümüzü yapacağım.

Sevim;

- İnşallah Mustafa, sen burayı merak etme, hele sen bir sağ salim dön, gerisi kolay.

Sevim, bu düşüncelerden Zehra Hanımın sesi ile kendine geldi.

Zehra Hanım;

- Sevim bak komutan geliyor.

Komutan;

- Ana, başın sağ olsun, oğlun şehitler arasında, kurtulanlardan bir arkadaşı bu şapkayı sahilde bulmuş, resmi içinde onu size teslim ediyorum.

Zehra Hanım şapkayı aldı, şapkanın iç cebinde torunun resmi ni gördü.

Zehra Hanım:

- Oy kınalı kuzum, oy kınalı kuzum, dedeni balkanlarda, seni de deniz de şehit verdim. Ne mutlu ki bana, göğsüme iki madalya birden taktım. Diye ağlıyordu.

CUMHURİYET KÖYÜ - MANYAS - BANDIRMA

Bandırma İlçesi Manyas Kazası Cumhuriyet Köyü; Osman Çetindemir'in evi de hem sevinç hem de yası birlikte yaşıyordu. Yeğeni Abdurrahim büyük zorluklarla bir tahta parçası ile İskenderun'a kadar gidip kurtulurken, oğlu Sefer Naci Çetindemir ise şilepten çıkamayarak şehit olmuştu. Mareşal Fevzi Çakmak tarafından gönderilen taziye yazısı, Osman Efendiyi memnun etmiş bir nebze olsun, acısına merhem olmuştu. Bu yazıya istinaden Osman Efendi;

Yaz oğlum bakalım!

Milli Müdafaa Yüksek Vekâletine

Refah Faciası hadisesinde oğlum Sefer Naci Çetindemir'in şehadet şerbetini içmiş olduğunu öğrenmiş bulunmaktayım. Oğlu yurda karşı kendisine verilen vazife esnasında şehit olması, vatanına karşı borçlu bulunduğu hizmeti hakkı ile ifa etmiş olmasından dolayı bu bapta teessür değil vatan ve millet namına bir haz duyduğumu ve icabında vatan uğrunda babası olan ben Osman Çetindemir dahi fedayî can'a amade bulunduğumu arz ederim. Saygılarımla.

Osman Çetindemir

Bu arada aynı köyde, başka bir evde ise başka bir dram yaşıyordu. Abdurrahim köydeki evinde yatıyordu. Geleli pek yatağından kalkmamış, giderek zayıflamıştı. Çok bir şey yemiyordu. Kerpiç ev sade döşenmiş, yoksulluğu her halinden belli oluyordu. Bu arada Abdurrahim'in Annesi içeri girdi.

- Nasılsın oğlum?

- Tekrar denize dönmekten korkuyorum.

Yatağındasın evladım, merak etme!

- Dayanamıyorum ana, ben artık gidiyorum.

- Sen gençsin, daha görecek çok günün var, daha seni evlendireceğiz.

Ana, bu konuşmayı yatağın kenarında, yerde oturmuş yaparken, oğlundan hiç ses gelmemesinden şüphelenerek kafasını kaldırdı. Abdurrahim'in gözleri donuk tavana bakıyordu. Kadın ayağa kalktı, "Abdurrahim" ses gelmemiştir. Bir daha seslendi "Abdurrahim" yine ses yoktu.

Üçüncü kez "Abdurrahim" diye bağırdı. Bu kez bütün köy bu sesi duymuştu; köy de duymayan tek kişi ise Abdurrahim'di.

MUAMMER HANIMIN EVİ

Muammer Hanım ağlamaktan şişmiş gözleri ile sedirden dışarı bakıyor; bir yaşındaki Tomris ise yanındaki beşikte uyuyordu. Annesi Nimet Hanım ise çocuğu sallıyordu. Bu arada kapı çalındı. Yaşlı kadın kapıyı açmak için doğrulurken, Muammer hanım da kafasını kapıya çevirdi. Gelen Ziya Lodos'du.

Başgedikli Ziya Lodos;

- Bugün nasılsın Muammer Hanım?

- Nasıl olayım ağabey, bekliyorum.

- Sana nasıl söylesem bilemiyorum amma, bir iyi bir de kötü haberim var.

- Bu saatten sonra iyi ya da kötü haber beni çok etkilemez. Rahat ol!

- İyi haber, doktorlar, ayaklarında geçici bir iş görmezlik kaybı olduğunu söylediler; yani bir iki güne kadar ayağa kalkabilirmişsin. Kötü haber ise Neşet, 14 yıllık bir personel olduğundan, yasal süreyi doldurmamış; bu nedenle emekli maaşı bağlayamıyorlar. Merak etme, biz elimizden geleni yapacağız.

- Ağabey siz zaten zor geçiniyorsunuz, bir de bize nasıl bakacaksınız. Siz merak etmeyin, bizim biraz birikimimiz var; idare etmeye çalışırız.

ABDULLAH ŞAY'IN EVİ

Başçavuş Abdullah Say'ın evinin kapısı çalındı. Cemile Hanım kapıyı açtığı anda karşı komşusu Zübeyde Hanım kapıdaydı.

Zübeyde Hanım;

- Cemile başınız sağ olsun kızım.

- Ne olmuş ki abla?

- Kızım gemi batmış duymadın mı?

Cemile hızla içeri girdi, başına geçirdiği bir eşarpla Kasımpaşa Deniz Komutanlığına doğru koşmaya başladı.

MUAMMER HANIMIN EVİ

Muammer Hanım, annesi Nimet ve komşuları Melahat Hanımla oturuyordu.

Melahat Hanım;

Muammer bak! Bizim adama konuyu açtım. Senin sesin güzel, bir deneme yapmak için seni Maksim Gazinosuna çağırıyorlar, bizim adam da orada sen merak etme, o sana göz kulak olur; hem beraber gelir gidersiniz.

Nimet Hanım;

Kızım Melahat teyzen doğru söylüyor, bak hiç birikimimiz kalmadı. En azından bir git görüş! Necati Efendi, orası iyi bir yer olmasa sana teklif eder mi?

Muammer Hanım;

- Peki!

MAKSİM GAZİNOSU

Maksim Gazinosu, Kemani Necati Tokyay, Muammer Hanım ve Gazino Sahibi sahnede sazların hazırlanmasını bekliyorlardı. Sazlar "Şimdi Uzaklardansın" adlı eseri çalarken, Muammer Hanım'da sesi ile bu şarkıya eşlik etti. Şarkı bittiğinde, Kemani Necati Tokyay;

- Nasıl buldun patron?

Gazino Sahibi;

- Pek âlâ, sesini beğendim, sen de destek ol, bir repertuar hazırlayın ve her akşam sahne alsın.

Kemani Necati Tokyay:

- Ücret ne verelim?

- Gecede 4 lira verelim.

Kemani Necati Tokyay, Muammer Hanımın gözüne bakar. Muammer Hanım "Olur" işareti verir.

KASIMPAŞA DENİZ KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI

Cemile Hanım o kadar koşmuştur ki kendi bile kaç dakikada buraya ulaştığını bilmiyordu. Hemen Kasımpaşa Deniz Kuvvetleri Komutanlığı önündeki listeyi incelemeye başladı. Elini uzattığı yerde Başçavuş Abdullah Şay'ın ismini gördü; Hafifçe eli yana düşerken kendi de yere yığıldı. Yığılırken ağzından hafif bir ses duyuldu. " Abdullah'ım!"

MAKSİM GAZİNOSU

Muammer Hanım sahne çalışmasına başlamış, gelen sanatseverler, Muammer Hanımı benimsemişti. Birkaç gün sonra, şarkısını söylerken, bir grup denizcinin ön masalardan birine oturduğunu gördü. Gözleri dolmuştu. Kemani Necati Bey'e dönerek bir şeyler fısıldar. Saz grubu "Yad eller Aldı Beni" şarkısını çalmaya başladı.

Şarkının sonunda Muammer Hanım düşüp bayılmıştı.

CEMİLE HANIMIN EVİ

Cemile Hanımın gözleri kızarmış, ağlamaktan artık sisli görmeye başlamıştı. Evde yalnızdı; kapının çalınması ile irkildiyse de yine sağ olsun komşular hiç yalnız bırakmıyor ya yaptıkları bir yemeği ya da derdini paylaşmaya geliyorlardı.

Kapı bir kez daha çalındığında artık açması gerektiğini anladı. İkinci kattan aşağı inerken kapı üçüncü kez çalınmıştı. Demir kapı kolu sanki eline yapışacak kadar ısınmıştı. Kapıyı araladı; karşısındaki kişiyi görünce sadece mırıldana bildi "Abdullah!"

Abdullah Şay kapıda sapasağlam duruyordu. Cemile Hanım ise yere yığılmıştı.

TÜRK HARİCİYE VEKALETİ

Tarih 17 Ekim 1941, Yer: Hariciye Vekâleti, Hariciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ve İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi ile oturmaktadırlar.

İngiltere Büyükelçisi;

-Efendim, İngiliz Hükümeti olarak tekrar başınız sağ olsun der ve taziyelerimizin kabulünü arz ederiz.

- Teşekkür ederim sayın büyükelçi, bizim için çok zor bir dönemden geçmekteyiz.

İngiliz Hükümeti olarak duygularınızı anlıyor ve paylaşıyoruz. Bu amaçla, hükümetimiz size bir teklif sunmak istemektedir.

- Buyurun Beyefendi!

- Efendim, malum olduğu üzere savaştayız ve her türlü savaş alet ve mühimmatına ihtiyacımız vardır. Sizin için üretilmiş olan muhrip-lerden ve denizaltılardan birini hemen teslim etmeyi teklif ediyoruz.

- Diğerleri ne olacaktır?

- Efendim, müsaade eder iseniz, diğerleri için de bize altı ay gibi bir süre vermenizi istemektedir.

- Beyefendi, bizim bu gemileri getirmek için bir ekip kurmamız şu an için zor görülmektedir.

Efendim, biz bu durumu da görüştük. Bu konuda Bahriye Nezaretimiz ile direk bir görüşme sağlayalım ve bu iki gemiyi biz size İskenderun'a kadar getirerek burada teslim edelim.

- Anlıyorum, bu konuyu müsaadenizle bir Başvekilimle görüş-tükten sonra bilgisini vereyim.

Peki, cevabınıza göre hemen hareket edeceğiz. Cevabınız olumlu olursa Oruç Reis denizaltı gemisi 30 Kasım'a kadar ikmal ile bizim personelimiz tarafından İskenderun'a hareket edecektir.

Ayağa kalkarlar; Şükrü Saraçoğlu:

- Size en kısa sürede döneceğim.

T.C. MALİYE BAKANLIĞI - ANKARA

Tarih 15 Eylül 1942, Maliye Vekili Fuat Ağralı, bakanlığın geniş odasında, makamın da oturuyordu. Kapının çalınması ile vekil, kapiya doğru baktı. Gelen, Maliye Bakanlığı Müsteşarıydı.

Maliye Vekili Fuat Ağralı;

- Sayın Müsteşar, Refah Vapuru hadisesi ile ilgili bir sonuç çıktı mı?

Maliye Bakanlığı Müsteşarı;

- Sayın Vekilim, şu anda araştırmalar devam ediyor; mahkeme süreci başlamadığı için beklemekteyiz.

- Sayın Müsteşar, Refah vapuru hadisesi ile ilgili olarak hazine bir zarara uğradı. Bunun sorumluları kim ise ben Maliye Vekili olarak o kişi ya da kişilerden bu parayı tahsil etmek durumundayım.

Efendim, bu tahsilatı kimin üzerinden yapmayı düşünüyorsunuz?

- Buna ben şu diyemem. Başvekâlete bir yazı yazalım. Sen kâtibî çağır.

Dışarıdaki odada görev yapan Kâtip, elindeki saman kağıtlarla içeri girdi. Kurşun kalem ile hazır kıta bekliyordu. Maliye Vekili Fuat Ağralı;

- Yaz bakalım evladım. Başvekalete; Refah Vapuru Hadisesi mü-nasebetiyle tahakkuk eden hazine zararının, vapurda kâfi miktarda tahliye vasıtası bulundurmama suretiyle subay ve erlerimizin ölümüne sebebiyet veren ve haklarında amme tahkikatı yapılmakta olan mesullerden bu zararın tazmini mümkün olup olmadığı hususunda tahkikat için bir hukuk heyeti teşkili kurulmasına izin verilmesini arz ederim.

Maliye Vekili Fuat Ağralı

İSKENDERUN

Yer İskenderun, Kurmay Yarbay Burhanettin Erilkun makamında oturmaktadır. Yanında ise Yüzbaşı Barbaros Günergin bulunuyordu. Burhanettin Erilkun;

- Barbaros, Oruç Reisin durumu nedir?

Komutanım malumunuz üzerine 09 Mayıs tarihi itibariyle geminin teslim işlemleri tamamlandı, dalış ve mürettebat eğitim devam etmektedir. Şu anda bir sorun görülmemektedir.

- Güzel!

Bu arada içeriye Yüzbaşı Hüsnü Heper girer. Burhanettin Erilkun;

- Gel Hüsnü Bey gel, ne yaptınız?

Hüsnü Heper;

- Komutanım, bugün dalış işlemlerini tamamladık, Murat Reis emirlerinize hazırdır.

- Arkadaşlar, çok zor bir dönemden geçiyoruz. Dört denizaltımızda bir yıl geçmesine rağmen ancak ikisini alabildik.

Hüsnü Heper:

- Komutanım, diğer gemilerle ilgili bir bilginiz var mıdır?

Burhanettin Erilkun:

- Arkadaşlar, Burak Reis ve Uluç Ali Reis şu anda İngiliz Bahriye Komutanlığı emrinde savaşta. Bana göre bu gemilerin Türkiye'ye verilme şansı çok zayıf, hele ki bu savaş döneminde; duyularımıza göre Uluç Ali Reis Afrika'nın batı sahillerinde görevlendirmişler. Savaş bitene kadar batmasa belki alabiliriz.

Barbaros Günergin;

Komutanım, biz bu gemilerin paralarını ödediğimizi biliyordum.

Burhanettin Erilkun:

- Doğru biliyorsun, ancak şartlar böyle, bizim paramızla yapılan gemileri İngiliz Donanması kullanıyor.

BAKANLIKLAR - ANKARA - Eylül 1942

İcra Heyeti Kurulu (Bakanlar Kurulu), 1942 yılının Eylül ayında tekrar toplanmış ve önemli kararlar arifesinde oldukları belli oluyordu. Maliye Vekili Fuat Ağralı;

- Sayın Başvekilim, Refah Hadisesinin üzerinden bir yıl altı ay geçmesine rağmen, kazazedelerin geride kalanlarına bağlanacak maaş hakkında bir sonuca ulaşılmış değil. Bu amaçla bu konunun Vekiller Kurulunca bir sonuca bağlanması gerekmektedir.

Başvekil Şükrü Saraçoğlu;

- Sayın Ağralı, biz bu kazazedelerin ailelerine defaten bir para ödemedik mi?

Doğrudur! Başvekilim, bununla ilgili olarak vefat edenlerin varislerine 4.000'er lira toplu bir para ödendi. Ancak, sizde taktir edersiniz ki geride kalan insanların durumları sıkıntılıdır. Verdiğimiz paralar belki bugüne kadar idare etmiş olabilir. Ancak, yaptığım araştırmada birçoğunu, ailelerinin yardımıyla hayatlarını devam ettirebiliyorlar.

- Efendim benim görüşüm, bu olayda vefat eden subaylara bir üst rütbeden, başgediklilere üstegmen, gedikli, hava talebesi ve erlere ise teğmen maaş bağlanması.

Bir Vekil:

- Bu durum gelecekte olacak olaylara da emsal teşkil edecektir, bunu kaldıracabilecek misiniz sayın vekil?

Maliye Vekili Fuat Ağralı;

- Bu durumun yasalaştırılması gerekir. Ancak, durum acil olduğunu düşündüğümden, burada verilecek bir kararla da şimdilik bu durum çözümlenmelidir.

Başka Bir Vekil:

- Burada bir diğerkonu daha var. Bu vefat eden kişilerin şehit sayılması gerekir. Eğer bu kanunu çıkartmaz isek, denize düşüp ölen, hatta yerden benzinle yananlar da aynı talepte bulunacaklardır. Bu nedenle Refah Hadisesi için özel bir kanun çıkartılması gerekir.

Başvekil Şükrü Saraçoğlu:

- Sayın Ağralı, bu konuda bir kanun çalışmalarına hemen başlayalım.

İSKENDERUN

18 Nisan 1943, Yer İskenderun, Kurmay Yarbay Burhanettin Erilkun makamında otururken, Yüzbaşı Hüsnü Heper içeri girdi.

Yüzbaşı Hüsnü Heper;

- Komutanım müsait misiniz?

- Gel Hüsnü Bey;

- Komutanım Uluç Ali Reis'in battığını söylüyorlar.

Maalesef doğru Yüzbaşım, Afrika'nın batısında Alman U 123 nolu denizaltının saldırısına uğramış ve batmış.

Komutanım, her ne kadar İngilizler kullansa da gemi bizim gemimiz, bir tazminat falan oluşur mu acaba?

- Ne tazminatı Hüsnü, Osmanlı döneminde parasını halkın başlıkları ile toplayarak yaptırdığımız gemilerimizi verdiler mi? Hayır, savaş dönemi der, başka bir şey der yine üzerine yatarlar.

- Arkadaşlar çok üzüldüler, bu gemileri şehit olan arkadaşlarımızın bir emaneti olarak görüyoruz. Bu nedenle kusura bakmayın biraz hassasız.

Haklısın Yüzbaşım, ama devletlerarası sistem maalesef bizi düşündüğümüz gibi yürümüyor.

MAHKEME SÜRECİ - ANKARA

13 Ocak 1944 Perşembe günü, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi karşısındaki, çay ocağında iyi giyimli iki kişi konuşuyorlardı.

Zübeyir Bey;

- Ee, bugün karar çıkar herhalde?

Saliha Hanım;

- Çıksa ne olur, sorgulananlara bir bak bakalım, içlerinde hiç gerçek suçlular var mı?

Zübeyir Bey;

- Hem Milli Müdafaa hem de Münakalat Vekâletleri istifa etti daha ne olsun.

Saliha Hanım;

Suçlananlardan sadece Mehmet Ali Bey direk sorumlu gibi görülebilir, diğerleri “kalabalık görünsün” diye soruşturulanlar.

Zübeyir bey;

- Onun ceza alma durumu var mı?

Saliha Hanım;

- Mümkün değil, Şefin çok samimi yakını, ona da bir şey olmaz.

Zübeyir Bey;

- Hadi mahkeme başlayacak geç kalmayalım.

Ankara Ağır Ceza Mahkemesi Salonu tamamen dolu idi. Taraf- lar yerlerini almış, birçok şehit yakını ise içeri dahi girememişler- di. Ortalık çok gergindi. 29 Nisan 1943 günü başlayan mahkeme süreci çok çetin geçmiş, birçok olumsuzluğa rağmen bugün karar verme ihtimali doğmuştu. Mahkeme başkanının gelmesi ile mah- keme başladı. İlk sözü, Ağır Ceza Reisi aldı;

- Sayın savcı esas hakkındaki iddianızı açıklar mısınız?

Savcı;

- Sayın başkan ve değerli üyeler; malum olduğu üzere Refah Vapuru elim bir olay sonucu batmış ve 167 askeri ve sivil personel, çeşitli şekillerde vefat etmiş, 28 kişi bindikleri bir sandalla, 4 kişi ise çeşitli şilep parçaları ile kurtulmuştur. Bu olayla ilgili olarak, o dönemde bu olayla ilişkili sekiz kişi sanık sıfatıyla karşınıza gelmiş; savcılık makamı ise şu değerlendirme sonucuna varmıştır. Buna göre;

Denizyolları Umum Müdürü İbrahim Kemal Baybura, İstanbul Liman Mıntıkası Liman Reisi Ayetullah Altuğ'un beratlarına karar verilmesine;

Zihni Koçak, Mehmet Ali Ülgen, Ziya Timuçin ve Refah sahiplerinden Pertev Benjamin ve Adnan Barzılay'ın olaya etki eden görevleri sadece toplu asker sayılan kafilenin şilep ile seyahat etmesi için mevzuatta belirtilen talimatlara uygun tahlisiye, elbise ve vasıtaları koymamaktan ibaret olduğu göz önünde bulundurularak; ölümlerin batma sonucu meydana geldiğini, batma durumunun ise hariçten tesir eden infilak sonucu olması nedeniyle, gemiye kurtarma alet ve vasıtaları koymamak fiili ile ölüm neticesi arasında illiyet bağının bulunmaması; suça mevzu teşkil edecek hareketleri sabit olmadığından beratlarına karar verilmesini dilerim.

Hâkim:

- Gereği düşünüldü. Burada yargılanan kişilerin, bu olayla direkt illiyet bağı kurulamadığından beratlarına; şehit olanlardan kabile kumandanı Yarbay Zeki Işın ile şilep kaptanı İzzet Dalgakıran; bir kaza vukuunda kafilenin ne suretle hareket edeceğini, geminin içinde ne gibi tahlisiye vasıtalarının bulunduğunu; mevkilerini öğretmek ve yüzme bilen bilmeyenlerin ayrılıp ona göre tertibat aldirmek ve her şahsın hareket tarzını tayin eylemek gibi gerekli vazifelerden hiçbirini yerine getirmediklerinden suçlu olduklarına karar verilmiştir.

Bu arada bir tokmak sesi duyulur. Bu tokmak Türkiye'nin ta kalbine vurulmuştu.

Saliha Hanım;

- Nasıl, sonu bilinen bir oyunun sonu.

Zübeyir Bey;

- Haklısın. Ölmüş kişiler suçlanarak ne şişi yakırlar ne kebabı.

Saliha Hanım;

Yalnız Mareşal Fevzi Çakmak bunları yanlarına bırakmaz.

Zübeyir Bey;

- Bırakır, bırakır. Dün Mareşal, İnönü tarafından gönderilen bir kâğıt parçası ile emekli edildi. Yani dünden itibaren Mareşal Genelkurmay Başkanı değil.

GÖLCÜK DONANMA KOMUTANLIĞI

22 Şubat 1946, Gölcük Donanma Komutanlığı ikinci katında bir odaya giren bir astsubay üstçavuş, odada oturan başçavuşa seslenerek;

- Ağabey, Burak Reis Denizaltısı intikal etmiş.
- Gidelim Arif, biz de görelim.

Birlikte çıkarak sahile doğru koştular. Sahilde uzaktan bir denizaltı gelmekteydi. Oruç Reis ve Murat Reis denizaltıları ise sirenlerle onu karşılıyordu.

TBMM 27 HAZİRAN 1951

İki kişi TBMM kulisinde yürüyor, arkadan ise birkaç kişi onlara yetişmeye çalışıyordu. Adnan Menderes;

- Kamil! Bugün bu işi bitirmemiz gerekiyor. Bu şehitlerin kanı yerde kalmamalı. CHP'nin yaptığı gibi bir oyalama istemiyorum. Refah Şehitleri yakınları, bizim emanetlerimizdir. Hem şehitlerimizin bir kanunla şehit sayılması, hem de geride kalanlara aylık bağlanması benim en büyük emelimdir.

Kamil Bey;

- Sayın Başbakanım, bu konuda bir pürüz çıkmaz; bizim meclis çoğunluğumuz buna yeter.

Adnan Bey;

CHP'nin de meclis çoğunluğu vardı ama bak, 10 yıldır bir kanunu çıkartamadılar.

Kamil Bey;

-Bugün inşallah bu kanun çıkacak.

(Kanun 27 Haziran 1951 günü 5795 sayı ve 03 Temmuz 1951 günü yayınlanan Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir.)

MERSİN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI - MERSİN

Yıl 2011, Sefer Naci Çetindemir'in, Bandırma'dan başladığı yolculuğu, Mersin Otogarı'nda son bulmuş, bindiği bir ticari taksi ile Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlığına gelmişti. Danışmadan aldığı yardımla girdiği odada, masada oturan görevli ile konuşuyordu.

Sefer Naci Çetindemir;

Efendim ben Refah Faciasında şehit olan Sefer Naci Çetindemir'in yeğeni Sefer Naci Çetindemir'im.

Belediye çalışanı;

- Buyurun Sefer Bey, size nasıl yardımcı olabiliriz.

1941 yılında, sahile vuran cesetler içinde amcamın da olup olmadığını araştırmak için buradayım.

- Sefer Bey bu konuda hiçbir bilgim yok!

Beyefendi, 1941 yılında, Milli Savunma Bakanlığı'nın, Başbakanlık'a, Başbakanlığın da İçişleri Bakanlığı'na yazdığı bir belgeye ulaştım. Bu belgelere göre, sahile vuran cesetlerin, Mersin Asri Mezarlığında bir bölüm ayrıldığı ve buraya gömüldüklerini, buranında şehitlik olarak ayrıldığını belirtmektedir.

Belediye çalışanı;

- Allah, Allah, ben Mersin'in yerlisiyim. Ayrıca yıllardır Mezarlıklar Müdürlüğün de görev yapmaktayım. Ancak, sizin söylediğiniz gibi bir yer burada mevcut değil.

Sefer Naci Çetindemir;

- Durumu bir de Belediye Başkanı ile de yüz yüze görüşsek.

Belediye çalışanı:

- Kendisine durumu bir iletayım.

Telefonla durum aktarılır, kısa bir görüşmeden sonra belediye çalışanı;

- Maalesef Başkanımın da bu konuda bir bilgisi yok.

Sefer Naci Çetindemir;

- Yüz yüze görüşebilsek. Bu konu şehit yakınları için çok önemli; Dedem, oğlumun bir mezarı dahi yok, diyerek vefat etti. Belki bir araştırmadan sonra bu mezarlar ortaya çıkabilirdi.

Belediye çalışanı;

Maalesef bu konuda size yardımcı olamayacağım. Başkanım da şu anda çok yoğun. Size önerim, 1971 yılında dikilen Refah Şehitleri Anıtı ile huzur bulmanızdır.

Sefer Naci, belediyenin kapısı önüne çıkar. Orada bir yere oturarak kafasını ellerinin arasına alır ve ağlamaya başlar...

Resimde Alt Grup Soldan Sağa: Astsubay Başçavuş Mehmet Erdem, Güverte Yüzbaşı Muhittin Darga, Levazım Yüzbaşı Nevzat Erül, Hava Yüzbaşı Reşat Ersel, Astsubay Üstçavuş Fahri Altan

Orta Grup Soldan Sağa: Astsubay Onbaşı Beytullah Cin, Hava Öğrenci Nurettin Özyürek, Kıdemli Başçavuş Ziya Lodos, Astsubay Üstçavuş Ahmet İkizler, Güverte Üsteğmen Fadıl Kartal, Astsubay Onbaşı Kemal ...

Üst Grup Soldan Sağa: Astsubay Başçavuş Şeref Esmer, Astsubay Üstçavuş Ömer Öney, Astsubay Başçavuş Reşat Kip, Astsubay Çavuş Mustafa Aladağ, Hava Öğrencisi İbrahim Tozman, Astsubay Çavuş Cezmi Kuyaş.

Refah Faciası

Rahmi Akbaş

1941 Yılı'nın 23 Haziran günü, bütün ricalara, yalvarmalara rağmen 200 kişi eski bir şilebe doldurularak Akdeniz'e yollandı. Gece 23.01'de Mersin'in 50 Mil açığında, şilebe atılan bir torpido ile gemi yara alsa da saat. 04.30'a kadar denizin üstünde kalabildi. Ancak ikinci bir patlamayla gemi bir daha sarsıldı ve bu patlama gemiyi ikiye böldü. Artık dayanmadı ve battı. Gemide kalanlar da, gemiyle birlikte sulara gömüldü. İkinci patlama ile etraf aydınlanmış; köpekbalıkları ise denizde yüzenlere saldırmaya başlamıştı. Karanlık denizde cıgıllıklar, gökyüzüne yükseliyordu.

Havacı Asteğmen Haydar Gürsan ise parçalanmış can simidi ile kurtulmaya çalışırken, yanında şişmiş bir cesetle karşılaştı. Ceset, arkadaşı İbrahim Saygıner'indi. Ona tutunarak suyun yüzünde kalmaya çalışıyordu.

Refah Şilebi, elim bir olay sonucu batmış ve 167 askeri ve sivil personel şehit olmuş; bir İngiliz Binbaşı ise denizde kaybolmuştur. 28 kişi bindikleri bir sandalla, 4 kişi ise çeşitli şilep parçaları ile kurtulmuştur.

Bugün bu olaya "Refah Faciası" denmektedir. Kimsenin sorumluluğunu almadığı bu olay, hala tam manasıyla toplum tarafından bilinmemektedir.

Siz de
Yazar Olmak
İster misiniz?

Internet satış: www.insancikitap.com

facebook.com/dorlionyayinlari

instagram.com/dorlionyayinlari

twitter.com/dorlionyayin

